Cyngor sir ddinbych
denbighshire County Council

YSGOL TREMEIRCHION
'Un teulu gyda'n gilydd'

Polisi Diogelu ac Amddiffyn Plant 2023 – 2024

Cymeradwywyd y Polisi gan	Wasanaethau Addysg a Phlant Sir Ddinbych	
Dyddiad Cymeradwyo	Medi 2020	
Dyddiad Gweithredu	Fersiwn 5, Medi 2020	
Perchennog y Polisi	Cyngor Sir Ddinbych	
Dyddiad Adolygu	Hydref 2023	
Dyddiad Cymeradwyo gan y Corff Llywodraethu	Hydref 26ain 2023	
Llofnod ac Enw y Pennaeth	Bethan Davies	Dyddiad:
Llofnod ac Enw Cadeirydd y Corff Llywodraethu	Gwenan Williams	Dyddiad:

Cynnwys

Personél Diogelu a Rhifau Cyswllt 6

1. Disgrifiad o'r Ysgol 7

2. Disgrifiad o Lunio Polisi a'r Broses Ymgynghori 7

3. Rhagarweiniad 8

4. Cyflwyniad 9

4.1. Beth yw Diogelu? 9

4.2. Y Ddyletswydd Prevent – Beth i'w wneud os oes gennych chi bryder 11

4.3. Rhwymedigaethau Diogelu Awdurdod Lleol 11

4.4. Rhwymedigaethau Diogelu Ysgolion 12

4.4.1. Y Corff Llywodraethu: 12

4.4.2. Y Pennaeth 12

4.4.3. Yr Unigolyn Diogelu Dynodedig 16

4.4.4. Yr Holl Staff 18

4.4.5. Eraill 19

5. Gwasanaethau Plant 21

6. Atal 22

6.3. Y Ddyletswydd Prevent 22

6.4. Y Ddyletswydd Prevent – Beth i'w wneud os oes gennych chi bryder 23

7. Gweithdrefnau 24

8. Cyfarfod Strategaeth Gweithwyr Proffesiynol 25

9. Cefnogaeth 25

10. Plant ag Anghenion Arbennig / Ychwanegol (ADY) 27

11. Cefnogi Staff 27

12. Honiadau a wneir yn erbyn Aelodau o Staff 28

13. Recriwtio Mwy Diogel 29

14. Diogelwch Safle'r Ysgol 30

15. Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru (BDGC) 31

16. Cydraddoldeb ac Amrywiaeth 31

17. Cyfrinachedd a Rhannu Gwybodaeth 32

18. Polisïau Perthnasol (Rhaid dilyn pob polisi ochr yn ochr â'r polisi hwn) 33

18.4. Polisïau Ysgol 33

18.5. Awdurdod Lleol www.denbighshire.gov.uk 34

18.6. Cenedlaethol - Gwefan Llywodraeth Cymru 35

19. Cydymffurfio â'r Polisi hwn 36

20. Atodiad A – Diffiniadau o Ddiogelu 37

20.1. Y Diffiniad o Ddiogelu 37

20.2. Y Diffiniad o Amddiffyn Plant 37

21. Atodiad B – Categorïau o Berygl o Niwed 38

22. Atodiad C – Dangosyddion Niwed 40

22.1. Cam-drin Corfforol 40

22.2. Cam-drin Corfforol - Dangosyddion yn y Plentyn 40

22.3. Cam-drin Corfforol - Ymddangosiad Emosiynol/Ymddygiadol 43

22.4. Cam-drin Corfforol - Dangosyddion yn y Rhiant 43

22.5. Cam-drin Corfforol - Dangosyddion yn y teulu/amgylchedd 44

22.6. Cam-drin Emosiynol 44

22.7. Cam-drin Emosiynol - Dangosyddion yn y Plentyn 45

22.8. Cam-drin Emosiynol - Dangosyddion yn yr Oedolyn 46

22.9. Cam-drin Emosiynol - Dangosyddion yn y teulu/amgylchedd 46

22.10. Esgeulustod 47

22.11. Esgeulustod - Dangosyddion yn y Plentyn - Ymddangosiad Corfforol 47

22.12. Esgeulustod - Dangosyddion yn y Plentyn - Datblygiad 48

22.13. Esgeulustod - Dangosyddion yn y Plentyn – Ymddangosiad Emosiynol / Ymddygiadol 48

22.14. Esgeulustod - Dangosyddion yn y Rhiant 48

22.15. Esgeulustod - Dangosyddion yn y Teulu/Amgylchedd 49

22.16. Cam-drin Rhywiol 50

22.17. Cam-drin Rhywiol - Dangosyddion yn y Plentyn - Ymddangosiad Corfforol 50

22.18. Cam-drin Rhywiol - Dangosyddion yn y Plentyn – Ymddangosiad Emosiynol / Ymddygiadol 51

22.19. Cam-drin Rhywiol - Dangosyddion yn y Rhieni 51

22.20. Cam-drin Rhywiol - Dangosyddion yn y Teulu/Amgylchedd 51

23. Atodiad D - Plentyn yn Datgelu am Blentyn Arall 53

23.1. Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 53

24. Atodiad E – Camau i'w cymryd pan fo bwriad i siarad â phlentyn i weld p'run ai a oes yna bryder yn bodoli yn ymwneud ag amddiffyn plant 55

25. Atodiad F – Camau i'w cymryd wrth gyfarfod person ifanc i ganfod a yw'r protocol Ymddygiad Rhywiol Niweidiol yn berthnasol neu a oes yna berthynas rywiol sy’n peri risg o niwed iddynt. 57

26. Atodiad G - Cofnod Contractwyr / Ymwelwyr Dyddiol 58

27. Atodiad H – Rhannu Gwybodaeth 60

28. Atodiad I – Y Broses ar gyfer holl Staff y Gwasanaeth Addysg 61

29. Atodiad J – Strategaeth Hyfforddiant Diogelu Addysg 63

30. Atodiad K - Manylion Cyswllt y Porth Cefnogaeth Plant a Theuluoedd 75

31. Atodiad L – Beth yw diogelu – cynradd 76

Personél Diogelu a Rhifau Cyswllt

Personél Diogelu	Manylion Cyswllt
Llywodraethwr gyda chyfrifoldeb dros Ddiogelu:	Mrs Elliw Jones
Pennaeth:	Mrs Bethan Davies
Unigolyn Diogelu Dynodedig:	Mrs Bethan Davies
Dirprwy Unigolyn Diogelu:	Mrs Elinor Ellis
2il Ddirprwy Unigolyn Diogelu:	Ms Bethan Barr
3ydd Dirprwy Unigolyn Diogelu:	-----
Swyddog Diogelu'r Gwasanaethau Addysg:	Mr Wayne Wheatley wayne.wheatley@denbighshire.gov.uk **01824 708064**
Desg Gymorth y Gwasanaeth Lles Addysg	**01824 708064**
Y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd (CFS) Y Porth Plant	**01824 712200** Dylid anfon yr holl atgyfeiriadau at: cfsgateway@denbighshire.gov.uk
Y Tîm ar Ddyletswydd mewn Argyfwng y Tu Allan i Oriau	8.30 am - 5 pm Lluniau / Gwener 4.30 pm **0345 0533116**
Yr Uned Ddiogelu ac Adolygu	**01824 708391**

D.S. Bydd gan bob aelod o staff fynediad i'r polisi hwn, sydd i'w weld ar y platfform SharePoint drwy Hwb a bydd pob aelod o staff yn llofnodi i ddweud eu bod wedi darllen a deall y cynnwys.

Defnyddiwch eich cyfeiriad e-bost Hwb i gael mynediad i SharePoint.

1. Disgrifiad o'r Ysgol

1.1. Ysgol gyfrwng Gymraeg, Gwirfoddol Reoledig yr Eglwys yng Nghymru yw Ysgol Tremeirchion, a chafodd ei sefydlu'n 1865 ym mhentref gwledig Tremeirchion. Mae'r ysgol yn Sir Ddinbych ond yn agos at y ffin â Sir y Fflint; o'r herwydd, mae'r ysgol yn derbyn plant o bentref Tremeirchion yn ogystal â nifer o drefi a phentrefi cyfagos, gan gynnwys Dinbych, Llanelwy, Rhuallt, Caerwys, Trelogan a Bodfari.

Mae 70 o ddisgyblion llawn amser 7 disgybl rhan amser, sef disgyblion y Meithrin.

Mae iaith gartref y disgyblion yn amrywio. Mae rhai'n siarad Cymraeg yn unig ond mae'r rhan fwyaf o gartrefi dwyieithog ac uniaith Saesneg. Mae'r rhieni'n gefnogol iawn o'r iaith Gymraeg ac addysg gyfrwng Gymraeg.

4.3% o'r disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim. Nid oes plant sy'n Derbyn Gofal na phlant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant yn yr ysgol.

2. Disgrifiad o Lunio Polisi a'r Broses Ymgynghori

2.1. Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 158/2015 Cadw Dysgwyr yn Ddiogel a dogfennau eraill a restrir yng Nghylchlythyr 158/2015

2.2. Gyda'n Gilydd fe Gadwn Blant a Phobl Ifanc yn ddiogel wrth i ni ailadeiladu yn dilyn COVID-19 - canllawiau statudol ar gyfer ymarferwyr Gorffennaf 2020

2.3. Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 009/2014 Diogelu Plant mewn Addysg - Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill

2.4. Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 002/2020 Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo ar gyfer staff mewn ysgolion

2.5. Gweithdrefnau ar gyfer Adrodd ar Gamymddwyn ac Anghymwystra yn y Gweithlu Addysg yng Nghymru, Canllawiau 168/2015

2.6. Rheoliadau Staffio Ysgolion a Gynhelir (Cymru) (Diwygiad) 2014

2.7. Canllawiau Llywodraeth Cymru Polisi Diogelu 'Enghreifftiol'

2.8. Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019

2.9. Cyngor Sir Ddinbych – Adolygiad o Amddiffyn Plant - 2014

2.10. Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant - 2014

3. Rhagarweiniad

3.1. Cefnogodd yr Awdurdod Lleol ysgolion drwy baratoi polisi drafft ar gyfer ymgynghoriad gyda staff yn dilyn Adolygiad o Ddiogelu ac Amddiffyn Plant yn Sir Ddinbych yn 2014.

3.2. Cynhaliwyd ymgynghoriad rhwng Cyngor Sir Ddinbych, cynrychiolwyr arweiniol o grwpiau clwstwr ysgol, undebau, y cwnsler cyfreithiol ac arbenigwyr annibynnol. Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys ymgynghori â Chyrff Llywodraethu ac yn benodol gyda'r Llywodraethwr sy'n gyfrifol am amddiffyn plant a'r Swyddog Amddiffyn Plant enwebedig. Casglwyd, dadansoddwyd ac ystyriwyd y safbwyntiau a'r farn o'r ymarfer ymgynghori trylwyr hwn a datblygwyd polisi drafft diwygiedig.

3.3. Rhannwyd y polisi terfynol yn ffurfiol gyda Bwrdd Diogelu Corfforaethol Cyngor Sir Ddinbych a'r Fforwm Proffesiynol Amlasiantaethol [Grŵp AYP BRhDP Gogledd Cymru] ar 18fed o Fehefin 2015. Darparwyd y Polisi Diogelu 'Enghreifftiol' yn ffurfiol i bob ysgol ar 18fed o Fehefin 2015. Adolygwyd y polisi hwn rhwng mis Ionawr 2016 a mis Mehefin 2016, ac fe'i ddarparwyd yn ffurfiol i bob ysgol ar 1 Medi 2016.

3.4. Cyflwynodd Geraint Jones, Arweinydd Diogelu Dynodedig yr ysgol bolisi'r ysgol wedi'i adolygu a'i ddiwygio i'r Corff Llywodraethu ar Hydref 13eg, 2022 lle cafodd ei gymeradwyo a'i gofnodi yng nghofnodion y cyfarfod.

4. Cyflwyniad

4.1. Beth yw Diogelu?

4.1.1. Mae diogelu'n ymwneud â gwarchod plant rhag camdriniaeth, esgeulustod neu fathau eraill o niwed ac addysgu'r rheiny o'u cwmpas i adnabod yr arwyddion a'r peryglon. Caiff diogelu a hyrwyddo lles pob plentyn sy'n mynychu ysgol ei ddiffinio i ddibenion y polisi hwn fel (Adran 175 o Ddeddf Addysg 2002 ac Adran 3 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles (Cymru) 2014):

- Amddiffyn plant o risg camdriniaeth, esgeulustod neu fathau eraill o niwed;
- Atal amhariad i iechyd neu ddatblygiad plant;
- Sicrhau bod plant yn tyfu i fyny mewn amgylchiadau sy'n gyson â darpariaeth o ofal diogel ac effeithiol; a
- Cymryd camau gweithredu i alluogi pob plentyn i gyflawni'r canlyniadau gorau

4.1.2. Mae diogelu plant yn hollbwysig yn Ysgol Tremeirchion. Fe ddylai'r ysgol ddarparu amgylchedd diogel a chynhwysol lle gall plant a phobl ifanc ffynnu a thyfu. Er mwyn cyflawni hyn mae ystod eang o fesurau wedi eu rhoi mewn grym, drwy bolisïau, fel yr amlinellir yn Adran 17.

4.1.3. Mae diogelu plant a phobl ifanc sy'n wynebu risg o gamdriniaeth ac esgeulustod yn anochel yn golygu ansicrwydd, amwysedd a ffaeledigrwydd o ganlyniad i wybodaeth gyfyngedig, rhagdybiaethau amherffaith ynglŷn â lles y plentyn yn y dyfodol ac nid oes yna ddull pendant o gydbwyso hawliau gwrthdrawiadol y rhieni a'r plant. Ond mae'n egwyddor sylfaenol fod amddiffyn plant rhag niwed yn gyfrifoldeb yr holl ymarferwyr sy'n gweithio gyda phlant fel yr amlinellir yng Ngweithdrefnau Diogelu Cymru 2019. Mae rhieni a'r cyhoedd yn disgwyl y safonau uchaf gan ymarferwyr i ddiogelu plant, ond mae cyflawni'r rhain yn her i bawb sy'n gweithio yn y maes hwn.

4.1.4. Mae Cyngor Sir Ddinbych a Chorff Llywodraethu Ysgol Tremeirchion yn llwyr gydnabod y cyfraniad mae'n ei wneud i amddiffyn plant a diogelu a'r nod yw nid yn unig lleihau'r perygl i blant ond i sicrhau fod eu hiechyd a'u lles ar ei orau.

4.1.5. Mae'r termau 'amddiffyn plant' a 'diogelu' yn golygu gwahanol bethau i wahanol bobl ac am y rheswm hwn mae Llywodraeth Cymru wedi diffinio'r termau; gellir gweld y diffiniadau yn Atodiad A.

4.1.6. Mae'r Strwythur Arweinyddiaeth Diogelu Ysgol fel a ganlyn:

Strwythur Arweinyddiaeth Diogelu Ysgol	
Corff Llywodraethu	Trosolwg Strategol
Y Pennaeth	Arweinyddiaeth Gyffredinol
Arweinydd Diogelu Dynodedig	Rheoli a Gweinyddu
Yr Holl Staff	Dyletswydd gyfreithiol i gofnodi ac adrodd am unrhyw bryderon yn ymwneud ag amddiffyn plant

Mae yna dair prif elfen, yn arbennig o ran diogelu plant:

a) Atal drwy'r addysgu a'r gefnogaeth fugeiliol a gynigir i ddisgyblion
b) Gweithdrefnau ar gyfer nodi ac adrodd am achosion, neu achosion tybiedig o gam-drin. O ganlyniad i'n cyswllt dyddiol gyda phlant, mae staff yr ysgol mewn sefyllfa dda i sylwi ar yr arwyddion o gam-drin.
c) Cefnogaeth i ddisgyblion a allai fod wedi eu cam-drin.

4.1.7. Mae'r polisi hwn yn berthnasol i'r holl lywodraethwyr, staff a'r gwirfoddolwyr sy'n gweithio yn yr ysgol. Mae athrawon, cynorthwywyr dysgu, goruchwylwyr canol dydd, gofalwyr, ysgrifenyddion a staff swyddfa i gyd yn gallu bod yn bwynt cyntaf o ran datgelu i blentyn.

4.1.8. Yn ogystal â bod yn berthnasol i'r rhestr o bobl a nodir uchod, mae'n gosod rhwymedigaethau personol arnynt.

4.1.9. Mae'n RHAID i bob aelod o staff gofnodi ac adrodd am unrhyw broblemau amddiffyn plant, pryderon neu amheuon i'r Arweinydd

Diogelu Dynodedig cyn gynted ag y caiff ei nodi ac y mae'n ymarferol bosibl ac mewn unrhyw achos, o fewn 24 awr i'r Gwasanaeth Porth Plant a Theuluoedd (gweler Atodiad L).

4.1.10. Nid mater o ddewis ar ran yr unigolyn yw hyn ond mae'n ddyletswydd ar ymarferwyr unigol i roi gwybod am bryderon fel yr amlinellir yng Ngweithdrefnau Diogelu Cymru 2019.

4.2. Y Ddyletswydd Prevent – Beth i'w wneud os oes gennych chi bryder

4.2.1. Os oes gan aelod o staff bryder am unigolyn neu deulu penodol fe ddylid dilyn gweithdrefnau diogelu arferol eich ysgol, gan gynnwys trafod y pryder Prevent gyda'ch arweinydd diogelu dynodedig yn yr ysgol a gwneud atgyfeiriad i dimau atgyfeirio gofal cymdeithasol plant neu oedolion eich awdurdod lleol.

4.2.2. Fe allwch hefyd gysylltu â Swyddog Prevent Heddlu Gogledd Cymru a all siarad â chi yn gyfrinachol ynglŷn ag unrhyw bryderon a'ch helpu i gael mynediad i gymorth a chyngor.

4.3. Rhwymedigaethau Diogelu Awdurdod Lleol

4.3.1. Fe fydd Awdurdod Lleol yn gwneud trefniadau i sicrhau y cyflawnir eu swyddogaethau addysg o ran diogelu a hybu lles plant. [Adran 175 Deddf Addysg 2002].

4.3.2. Fe fydd yr Awdurdod Lleol yn:

a) Atal drwy'r addysgu a'r gefnogaeth fugeiliol a gynigir i ddisgyblion
b) Gweithdrefnau ar gyfer nodi ac adrodd am achosion, neu achosion tybiedig o gam-drin. O ganlyniad i'n cyswllt dyddiol gyda phlant, mae staff ysgol mewn sefyllfa dda i sylwi ar yr arwyddion allanol o gam-drin.
c) Cefnogaeth i ddisgyblion a allai fod wedi eu cam-drin.

4.4. Rhwymedigaethau Diogelu YsgolionY Corff Llywodraethu:

- Sicrhau fod gan yr ysgol bolisïau a gweithdrefnau effeithiol ar waith i ddelio â materion diogelu ac amddiffyn plant.
- Sicrhau fod yr ysgol yn dilyn prosesau recriwtio diogel ac i weithio'n agos gyda'ch darparwr gwasanaeth wrth weithredu a monitro'r gwiriadau cyflogaeth hyn.
- Sicrhau bod gan yr ysgol bolisïau a gweithdrefnau effeithiol ar waith i ddelio â honiadau o gamdriniaeth yn erbyn aelodau o staff.
- Sicrhau bod asesiad risg diogelu safle yn cael ei gyflawni bob blwyddyn yn unol â gweithdrefnau Iechyd a Diogelwch.
- Monitro cydymffurfedd â'r polisïau a gweithdrefnau hynny.
- Sicrhau bod unrhyw ddiffygion o ran trefniadau amddiffyn plant yn cael eu dwyn i sylw ac yn cael eu cywiro heb unrhyw oedi.
- Sicrhau bod pob aelod o staff yn ymgymryd â hyfforddiant priodol sy'n gymesur â'u gradd, yn unol â strategaeth hyfforddi'r ALI ***Atodiad K***.
- Sicrhau fod aelod o'r Corff Llywodraethu yn cael ei enwebu ar gyfer cysylltu â'r ALI ac asiantaethau eraill fel y bo'n briodol, os yw honiadau o gam-drin yn cael eu gwneud yn erbyn y Pennaeth.
- Adolygu ei bolisïau a'i weithdrefnau'n flynyddol

4.4.2. Y Pennaeth

- Sicrhau bod yna uwch aelod dynodedig o staff, sydd wedi dilyn hyfforddiant priodol a phellach sy'n ofynnol i'r rôl. Bydd y rôl hon yn cael ei galw'n Arweinydd Diogelu Dynodedig; bydd enw'r Arweinydd Diogelu Dynodedig a'r Dirprwy Unigolyn Diogelu yn cael eu harddangos yn glir o amgylch yr ysgol.

- Sicrhau bod Arweinydd Diogelu a enwyd bob amser ar y safle yn yr ysgol neu fod trefniadau priodol ar waith i sicrhau yr ymdrinnir ag unrhyw faterion diogelu/Amddiffyn Plant gan Unigolyn Diogelu a enwyd wedi ei hyfforddi.

- Sicrhau bod trefniadau ffurfiol mewn grym i gyflenwi holl wyliau'r ysgol. Mae'n rhaid rhannu'r trefniadau hyn gyda'r Uned Diogelu ac Adolygu. (Gweler y rhif cyswllt ar dudalen flaen y polisi).

- Sicrhau bod y mater yn cael ei gyfeirio ar y diwrnod y codir y pryder i'r ysgol cyn gynted ag sy'n ymarferol bosibl a beth bynnag, o fewn 24 awr. Os oes ansicrwydd, mae cyngor ar gael bob amser drwy'r Porth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd neu Ddesg Gymorth Gwaith Cymdeithasol Addysg.(Gweler y rhifau cyswllt ar dudalen flaen y polisi).

- Gweithio'n agos gyda'r Arweinydd Diogelu Dynodedig a'r llywodraethwr dynodedig ar gyfer diogelu, a fydd yn goruchwylio polisi diogelu ac amddiffyn plant ac arferion yr ysgol.

- Sicrhau fod staff gyda chyfrifoldeb dros ddiogelu yn derbyn cefnogaeth ac arfer myfyriol yn rheolaidd drwy ddefnyddio Dolen Ganllawiau Fframwaith Cymorth ar CSDd Hwb Sharepoint.

- Gweithio gyda holl aelodau'r Corff Llywodraethu i ddeall a chyflawni'r holl gyfrifoldebau.

- Cydnabod rôl yr Arweinydd Diogelu Dynodedig a threfnu cefnogaeth a hyfforddiant. Mae'r Arweinydd Diogelu Dynodedig o fewn yr ysgol yn ffigwr allweddol a bydd yn derbyn hyfforddiant diweddaru, uwch ac ychwanegol yn unol â'r Strategaeth Hyfforddiant Awdurdod Lleol (Atodiad K).

- Bydd y Pennaeth wedi darllen a deall Canllawiau Llywodraeth Cymru; Cylchlythyr rhif: 009/2014 - Diogelu Plant mewn Addysg - Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill.

- Sicrhau bod pob aelod o staff a phob llywodraethwr yn gwybod:

  - Enw'r Arweinydd Diogelu Dynodedig a beth yw eu rôl,
  - Enw'r Llywodraethwr dynodedig ar gyfer diogelu,

    - Bod ganddynt gyfrifoldeb cyfreithiol unigol dros gyfeirio pryderon diogelu ac amddiffyn plant i'r Arweinydd Diogelu Dynodedig o fewn yr amserlenni y cytunwyd arnynt,
    - Bod ganddynt gyfrifoldeb unigol dros gyfeirio pryderon i'r Dirprwy Unigolyn Diogelu os nad yw'r Arweinydd Diogelu Dynodedig ar gael,
    - Bod ganddynt ddyletswydd i ddilyn pryderon a gwneud atgyfeiriadau os oes angen.

- Sicrhau bod aelodau o staff yn ymwybodol o'r angen i fod yn effro i arwyddion o gam-drin ac yn gwybod sut i ymateb i ddisgybl a all fod yn rhoi gwybod am gam-drin ac yn gwybod sut i ymateb i ddisgybl a all ddatgelu camdriniaeth.

- Sicrhau bod rhieni'n deall y cyfrifoldeb sydd ar yr ysgol a'r staff yn ymwneud ag amddiffyn plant a diogelu drwy nodi ei hymrwymiadau ym mhrosbectws yr ysgol a dogfennau/taflenni eraill o'r fath.

- Darparu hyfforddiant gorfodol i'r holl staff fel eu bod yn ymwybodol:
    - o'u cyfrifoldeb personol,
    - gweithdrefnau'r ysgol y cytunwyd arnynt,
    - yr angen i fod yn effro i adnabod achosion o gam-drin,
    - sut i gefnogi plentyn sy'n dweud wrthych am gamdriniaeth a chamfanteisio

- Mae Atodiad B yn darparu diffiniadau o gamdriniaeth/esgeulustod/niwed sylweddol

- Mae Atodiad C yn darparu dangosyddion camdriniaeth/esgeulustod/niwed

- Mae Atodiad D yn darparu cyngor ar gyfrifoldebau staff – beth i'w wneud?

- Mae Atodiad E yn darparu cyngor ar gamau i'w cymryd pan fo bwriad i siarad â phlentyn i ganfod p'run ai a oes yna bryder yn bodoli yn ymwneud ag amddiffyn plant

- Mae Atodiad F yn darparu cyngor ar gamau i'w cymryd wrth gyfarfod person ifanc i ganfod a yw'r protocol YRhN yn gymwys neu a oes yna berthynas rywiol sy'n peri risg o niwed iddynt

- Sicrhau bod Hysbysiad yn cael ei anfon at y Swyddog Diogelu Addysg a'r gweithiwr cymdeithasol a enwyd ar gyfer y Gwasanaethau Plant lleol a'r Swyddog Plant sy'n Derbyn Gofal Addysg ar gyfer y plentyn lle mae'r plentyn yn byw os bydd yr ysgol:

  - yn gorfod gwahardd disgybl ar y gofrestr amddiffyn plant, naill ai am dymor penodol neu'n barhaol,
  - yn gorfod gwahardd disgybl sy'n Blentyn sy'n Derbyn Gofal, naill ai am dymor penodol neu'n barhaol,
  - os yw disgybl ar y gofrestr amddiffyn plant yn absennol heb eglurhad.

- Sefydlu a chynnal cysylltiadau effeithiol ag asiantaethau perthnasol ac ysgolion fel sy'n ofynnol, gan ganolbwyntio'n benodol ar faterion amddiffyn plant, gan gynnwys presenoldeb mewn adolygiad cychwynnol a chynadleddau achos, grwpiau craidd a chyflwyno adroddiadau ysgrifenedig cynhwysfawr i'r cynadleddau. Bydd ysgolion yn mynychu'r cyfarfodydd uchod ac ni ddylid dirprwyo'r cyfranogiad hwn ar ôl y gynhadledd achos gychwynnol h.y. rhaid i ysgolion fynychu'r holl gyfarfodydd yn y dyfodol am blentyn penodol ar ôl ymrwymo i fynychu cyfarfodydd grŵp craidd.

- Gweithredu a rhannu gwybodaeth a rennir gan atgyfeiriadau Ymgyrch Encompass Heddlu Gogledd Cymru gyda staff sydd angen gwybod yn ddyddiol.

- Sicrhau y cedwir cofnodion ysgrifenedig yn ymwneud â phryder am blant (gan nodi'r dyddiad, y digwyddiad, unigolion sy'n bresennol yn ystod trafodaethau, camau a gymrwyd, y rhesymau y cafodd unrhyw benderfyniadau eu gwneud gan gynnwys, os mai'r penderfyniad yw i beidio rhoi gwybod), hyd yn oed lle nad oes angen cyfeirio'r mater i'r Gwasanaethau Plant yn syth, Atodiad D.

- Sicrhau bod yr holl gofnodion yn cael eu cadw'n ddiogel ac mewn lleoliadau dan glo (gweler y Weithdrefn Cadw Cofnod).

- Glynu at y weithdrefn a nodir yng nghylchlythyr canllawiau Llywodraeth Cymru pan wneir honiad yn erbyn aelod o staff, Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 002/2020 Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo ar gyfer Staff mewn Ysgolion, a

Chylchlythyr Llywodraeth Cymru: 009/2014 – (Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill).

- Sicrhau bod y gweithdrefnau recriwtio a dethol yn cael eu gwneud yn unol â Chylchlythyr Llywodraeth Cymru: 158/2015 Pennod 5 ac i weithio'n agos gyda'ch darparwr gwasanaeth wrth weithredu a monitro'r gwiriadau cyflogaeth hyn.

4.4.3. Yr Unigolyn Diogelu Dynodedig

- Ymgymryd â'r hyfforddiant priodol ac uwch sy'n ofynnol i'r rôl hon, fel y nodir yn y strategaeth hyfforddi, Atodiad K.
- Bod ar safle'r ysgol neu sicrhau bod trefniadau priodol ar waith yn eu habsenoldeb, i sicrhau yr ymdrinnir ag unrhyw faterion diogelu/amddiffyn plant gan Unigolyn Diogelu Dynodedig wedi ei enwi ac wedi'i hyfforddi.
- Cyfeirio'r mater ar y diwrnod mae'r pryder yn cael ei godi gyda nhw ac mewn unrhyw achos, o fewn 24 awr. Os oes ansicrwydd, mae cyngor ar gael bob amser drwy Wasanaeth y Porth Plant a Theuluoedd neu Ddesg Gymorth y Gwasanaeth Lles Addysg. (Gweler y rhifau cyswllt ar dudalen flaen y polisi).
- Gweithio'n agos gyda'r holl staff i oruchwylio polisi diogelu ac arferion yr ysgol.
- Cefnogi staff ysgol gyda chyfrifoldeb dros ddiogelu gan ddefnyddio Canllawiau Fframwaith Cefnogi CSDd.
- Gweithio gyda holl aelodau'r Corff Llywodraethu i ddeall a chyflawni cyfrifoldebau'r ysgol.
- Hysbysu'r Pennaeth a'r Llywodraethwyr am unrhyw ddiffyg cydymffurfio â'r weithdrefn neu ofynion hyfforddiant pellach.
- Bod yn effro i arwyddion o gam-drin a gwybod sut i ymateb i ddisgybl a all fod yn rhoi gwybod am gam-drin a gwybod sut i ymateb i ddisgybl a all ddatgelu camdriniaeth.

- Ar ôl derbyn Hysbysiad, sicrhau bod yr hysbysiad hefyd yn cael ei anfon at weithiwr cymdeithasol a enwyd y Gwasanaethau Plant lleol neu'r Swyddog Addysg Plant sy'n Derbyn Gofal lle mae'r plentyn yn byw os yw'r ysgol:

- yn gorfod gwahardd disgybl ar y gofrestr amddiffyn plant, naill ai am dymor penodol neu'n barhaol,

- yn gorfod gwahardd disgybl sy'n 'Blentyn sy'n Derbyn Gofal, naill ai am dymor penodol neu'n barhaol,

- os yw disgybl ar y gofrestr amddiffyn plant yn absennol heb eglurhad.

- Sefydlu a chynnal cysylltiadau effeithiol ag asiantaethau perthnasol ac ysgolion fel sy'n ofynnol, gan ganolbwyntio'n benodol ar faterion amddiffyn plant, gan gynnwys presenoldeb mewn adolygiad cychwynnol a chynadleddau achos, grwpiau craidd a chyflwyno adroddiadau ysgrifenedig i'r cynadleddau. Bydd ysgolion yn mynychu'r cyfarfodydd uchod ac ni ddylid dirprwyo'r cyfranogiad hwn ar ôl y gynhadledd achos cychwynnol h.y. rhaid i ysgolion fynychu'r holl gyfarfodydd yn y dyfodol am blentyn penodol ar ôl ymrwymo i fynychu cyfarfodydd grŵp craidd.

- Rhannu gwybodaeth a dderbynnir gan Ymgyrch Encompass i staff sydd angen gwybod am bryderon gyda phlentyn a amlinellir yn yr atgyfeiriad gan Heddlu Gogledd Cymru.

- Sicrhau y cedwir cofnodion ysgrifenedig yn ymwneud â phryder am blant (gan nodi'r dyddiad, y digwyddiad, unigolion sy'n bresennol yn ystod trafodaethau, camau a gymrwyd, y rhesymau y cafodd unrhyw benderfyniadau eu gwneud gan gynnwys, os mai'r penderfyniad yw i beidio rhoi gwybod), hyd yn oed lle nad oes angen cyfeirio'r mater i'r gwasanaethau cymdeithasol yn syth, Atodiad D.

- Sicrhau bod yr holl gofnodion yn cael eu cadw'n ddiogel ac mewn lleoliadau dan glo (gweler y Weithdrefn Cadw Cofnod).

- Glynu at y weithdrefn a nodir yng nghylchlythyr canllawiau Llywodraeth Cymru pan wneir honiad yn erbyn aelod o staff, Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 002/2013 - Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo ar gyfer Staff mewn Ysgolion,

a Chylchlythyr Llywodraeth Cymru: 009/2014 – (Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill).

- Sicrhau bod y gweithdrefnau recriwtio a dethol yn cael eu gwneud yn unol â Chylchlythyr Llywodraeth Cymru: 158/2015 Pennod 5
- Bydd y Swyddog Diogelu Plant wedi darllen a deall Canllawiau Llywodraeth Cymru: Cylchlythyr rhif: 009/2014 - Diogelu Plant mewn Addysg - Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill.

4.4.4. Yr Holl Staff

- Mae gan bob aelod o staff ddyletswydd gyfreithiol i gofnodi ac adrodd am unrhyw broblemau amddiffyn plant, pryderon neu amheuon i’r Arweinydd Diogelu Dynodedig cyn gynted ag y caiff ei nodi ac y mae’n ymarferol bosibl ac mewn unrhyw achos, o fewn 24 awr i Borth y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd (gweler Atodiad L). Nid yw hyn yn fater o ddewis yr unigolyn. Mae yna ddyletswydd gyfreithiol i gofnodi a rhoi gwybod am eich pryderon ar y diwrnod y codwyd yr honiad/pryder.
- Deall eu rôl a’u cyfrifoldebau i ddiogelu a hyrwyddo lles plant.
- Bod yn gyfarwydd gyda a dilyn gweithdrefnau a phrotocolau’r ysgol ar gyfer diogelu a hyrwyddo lles plant a gwybod â phwy i gysylltu yn yr ysgol i fynegi pryderon ynghylch lles plentyn.
- Bod yn effro i arwyddion o gam-drin ac esgeulustod.
- Bod â mynediad at a chydymffurfio â Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019.
- Deall yr egwyddorion a’r arfer a gaiff eu cynnwys yn Cadw Dysgwyr yn Ddiogel 2015 a Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014.
- Wedi derbyn hyfforddiant diogelu i lefel sy’n gymesur â'u rôl a'u cyfrifoldebau.
- Gwybod pryd a sut i gyfeirio unrhyw bryderon ynghylch cam-drin plant ac esgeulustod at y Gwasanaethau Plant neu'r Heddlu.

- Gwybod na ddylid byth gofyn i blentyn, rhiant, gofalwr, perthynas neu aelod o'r cyhoedd sy'n mynegi pryderon ynghylch lles plentyn wrth weithiwr proffesiynol a / neu weithiwr asiantaeth i wneud hunan-atgyfeiriad i'r Gwasanaethau Plant neu'r Heddlu. Mae'n rhaid i'r gweithiwr proffesiynol a/neu asiantaeth wneud yr atgyfeiriad.
- Gwybod os oes gan unrhyw un wybodaeth, pryderon neu amheuon bod plentyn yn dioddef, wedi dioddef neu yn debygol o fod mewn perygl o niwed, mai eu dyletswydd gyfreithiol nhw yw sicrhau bod y pryderon yn cael eu cyfeirio at y Gwasanaethau Plant neu'r Heddlu, sydd â dyletswyddau statudol a phwerau i wneud ymholiadau ac ymyrryd pan fo angen.

4.4.5. Eraill

- Yn ychwanegol at eu dyletswydd a'u cyfrifoldeb i wneud atgyfeiriadau, mae yna ffyrdd eraill y gall pawb sy'n gweithio gyda phlant a theuluoedd gyfrannu at ddiogelu plant a'r broses amddiffyn plant.
  - Trin lles y plentyn o'r pwys mwyaf
  - Bod yn effro ac yn ymwybodol o'r risgiau y gall camdrinwyr unigol neu gamdrinwyr posibl eu hachosi i blant
  - Cydnabod pan fydd rhiant neu ofalwr wedi cyfaddawdu gallu i fagu plant, hynny yw, problemau a allai effeithio ar eu gallu i ddarparu gofal effeithiol a phriodol, neu a allai olygu eu bod yn peri risg o niwed i blentyn
  - Bod yn ymwybodol o effaith ac effeithiau cam-drin ac esgeulustod ar blant
  - Bod yn ymwybodol y gall plant fod yn agored i gam-fanteisio troseddol a rhywiol drwy linellau sirol, unigolion a gangiau
  - Dealltwriaeth o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014, sy'n sail i'r broses o asesu anghenion, cynllunio gwasanaethau ac adolygu effeithiolrwydd darparu gwasanaeth yn ystod pob cam o weithio gyda phlant a theuluoedd
  - Rhannu a helpu i ddadansoddi gwybodaeth fel y gellir gwneud asesiad cytbwys o anghenion ac amgylchiadau'r plentyn

- Cyfrannu fel sy'n ofynnol i ddarparu cymorth neu wasanaeth penodol i'r plentyn neu aelod o'i deulu fel rhan o gynllun y cytunwyd arno a chyfrannu at adolygu cynnydd plentyn
- Cyfrannu fel y bo angen ar bob cam o'r broses amddiffyn plant
- Cyfrannu at adolygu canlyniadau ar gyfer y plentyn yn erbyn amcanion penodol a rennir yn rheolaidd
- Gweithio ar y cyd gyda'r rhieni, oni bai bod hyn yn anghyson gyda'r angen i sicrhau diogelwch y plentyn
- Bod yn ymrwymedig i gydweithredu'n llawn gyda'r holl asiantaethau eraill er mwyn diogelu plant

Nid yw hyn yn fater o ddewis yr unigolyn.

4.4.6. Mae'n rhaid adrodd am gamdriniaeth posibl plentyn i'r Gwasanaethau Plant neu'r Heddlu, sy'n asiantaethau ynghyd â'r NSPCC gyda phwerau statudol i ymchwilio i gamdriniaeth bosibl. Ni ddylai asiantaethau gynnal eu hymholiadau amddiffyn plant mewnol eu hunain, ond yn hytrach atgyfeirio eu pryderon. Os yw'r pryder yn ymwneud ag aelod o staff, gweler Adran 10 y polisi hwn.

5. Gwasanaethau Plant

5.1. Mae'r Porth Cefnogi Plant a Theuluoedd yn darparu cymorth cynnar drwy wybodaeth, cyngor a chymorth i blant, gofalwyr a'u teuluoedd yn Sir Ddinbych.Y Porth Cefnogi yw'r pwynt mynediad sengl i aelodau'r cyhoedd neu weithwyr proffesiynol i gysylltu â nhw os oes ganddynt unrhyw bryderon am blant, pobl ifanc neu deuluoedd diamddiffyn.

5.2. Fe fydd yr holl atgyfeiriadau Amddiffyn Plant yn cael eu hadolygu a'u prosesu o fewn un diwrnod gwaith. Os yw eich pryderon yn ymwneud â phlentyn neu unigolyn ifanc sydd mewn perygl uniongyrchol o niwed, yna fe'ch cynghorir i roi gwybod i Heddlu Gogledd Cymru ar 101 neu 999 yn dibynnu ar ddifrifoldeb y sefyllfa. Ar gyfer unrhyw bryderon Amddiffyn Plant a Diogelu eraill rydym yn eich cynghori i gyflwyno eich atgyfeiriad yn electronig ac wedi hynny ffonio'r Porth Cefnogi Plant a Theuluoedd, bydd hyn o gymorth iddynt o ran blaenoriaethu atgyfeiriadau yn ymwneud ag amddiffyn plant a diogelu.

Sut i gysylltu â'r Porth Cefnogi Plant a Theuluoedd	
Gwybodaeth, cyngor a chymorth	**01824 712200**
Gellir hefyd e-bostio ymholiadau at:	
E-bost lefel diogelwch arferol neu gellir cael mynediad drwy Gyfnewidfa Data Ddiogel Switch Egress)	cfsgateway@denbighshire.gov.uk
E-bost diogel drwy Allrwyd Cyswllt Diogel Llywodraeth y DU	cfsgateway@denbighshire.gcsx.gov.uk

6. Atal

6.1. O dan Ddeddf newydd Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014 mae gan ysgolion ddyletswydd i adnabod yn gynnar anghenion yr holl blant / pobl ifanc gyda'r diben o atal ac amddiffyn. Mae'r ddolen ar sut i godi pryderon yma.

6.1. Rydym yn cydnabod bod hunan-barch da, hyder, ffrindiau cefnogol a llinellau cyfathrebu da gydag oedolyn dibynadwy yn helpu i ddiogelu plant. Bydd yr ysgol felly yn:

- sefydlu a chynnal ethos lle mae plant yn teimlo'n ddiogel ac yn cael eu hannog i siarad ac y gwrandewir arnynt
- sicrhau eu bod yn gwybod pwy yw'r holl oedolion yn yr ysgol y gallant siarad â nhw os ydynt yn poeni neu mewn trafferthion
- cynnwys gweithgareddau a chyfleoedd yn y cwricwlwm ar gyfer ABCh sy'n arfogi plant â'r sgiliau maent eu hangen i aros yn ddiogel rhag camdriniaeth a gwybod pwy i droi atynt am gymorth

6.2. Cynnwys deunydd yn y cwricwlwm fydd yn helpu plant i ddatblygu agweddau realistig at gyfrifoldebau bywyd fel oedolyn, yn arbennig o ran sgiliau gofal plant a rhianta (fel y bo'n briodol). Dylai fod yna le preifat lle gall plant/pobl ifanc siarad â'r oedolyn priodol. Ni ddylai gweithwyr proffesiynol fynd i'r lle preifat hwn ar eu pen eu hunain gyda'r plentyn/person ifanc.

6.3. Y Ddyletswydd Prevent

6.3.1. O dan Ddeddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015 mae gan yr ysgol ddyletswydd statudol i roi sylw dyledus i'r angen i atal pobl rhag cael eu tynnu i mewn i derfysgaeth. I ysgolion mae hyn yn golygu:

- Dysgu cwricwlwm eang a chytbwys sy'n hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol, diwylliannol, meddyliol a chorfforol myfyrwyr ac yn eu paratoi ar

gyfer y cyfleoedd, cyfrifoldebau a phrofiadau bywyd ac mae'n rhaid iddo hyrwyddo cydlyniant cymunedol.

- Darparu mannau diogel lle gall myfyrwyr ddeall a thrafod pynciau sensitif, gan gynnwys terfysgaeth a syniadau eithafol sy'n rhan o ideoleg terfysgaeth a dysgu sut i herio'r syniadau hyn.
- Bod yn ystyriol o'u dyletswyddau presennol i atal gwthio syniadau gwleidyddol a sicrhau cyflwyniad cytbwys o faterion gwleidyddol
- Amddiffyn myfyrwyr rhag eithafiaeth a'r risg o radicaleiddio yn yr un modd ag y maent yn eu gwarchod rhag ffurfiau eraill o niwed a chamdriniaeth.

6.3.2. Dyma un elfen o fewn ein trefniadau cyffredinol yn yr ysgol i ddiogelu a hyrwyddo lles yr holl blant yn unol â'n dyletswyddau statudol. Mae copi o'n polisi atal ar gael ar wefan yr ysgol a gwefan Cyngor Sir Ddinbych yn yr adran ar addysg.

6.4. Y Ddyletswydd Prevent – Beth i'w wneud os oes gennych chi bryder

6.4.1. Os oes gan aelod o staff bryder am unigolyn neu deulu penodol fe ddylid dilyn gweithdrefnau diogelu arferol eich ysgol, gan gynnwys trafod y pryder Prevent gyda'ch arweinydd diogelu dynodedig yn yr ysgol a gwneud atgyfeiriad i dimau atgyfeirio gofal cymdeithasol plant neu oedolion eich awdurdod lleol.

6.4.2. Fe allwch hefyd gysylltu â Swyddog Prevent Heddlu Gogledd Cymru neu Swyddog Cyswllt yr Heddlu ar gyfer yr Ysgol a all siarad â chi yn gyfrinachol ynglŷn ag unrhyw bryderon a'ch helpu i gael mynediad i gymorth a chyngor.

- Camfanteisio ar Blant, Camfanteisio'n Droseddol, Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant
- Mae Plentyn sydd Mewn Perygl yn disgrifio unigolyn o dan 18 oed sy'n profi neu mewn perygl o gamdriniaeth, esgeulustod neu fathau eraill o niwed.
- Cam-drin Domestig a Thrais

- Anffurfio Organau Cenhedlu Benywod
- Masnachu
- Trais yn erbyn Menywod, camdriniaeth ddomestig a thrais rhywiol (VAWDASV)

6.4.3. Fe fyddwn hefyd wedi ystyried canllawiau gweithdrefnol unigol ar:

- Y Canllawiau Prevent – Deddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015 (Dyletswydd Statudol ysgolion)
- Diogelu a Hyrwyddo Lles Plant a Phobl Ifanc sydd ar eu Pen eu Hunain yn Ceisio Lloches

7. Gweithdrefnau

7.1. Byddwn yn cydymffurfio â Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 sydd wedi eu cymeradwyo gan Fwrdd Diogelu Plant Lleol Gogledd Cymru. Fe ellir lawrlwytho Gweithdrefnau Diogelu Cymru fel Ap y gall staff ysgol gael mynediad ato'n fwy cyfleus. Gweler y ddolen yma

7.2. Os oes angen atgyfeiriad, cliciwch ar y ddolen yma.

7.3. Fe fyddwn yn ystyried y cyfrifoldebau diogelu mewn amgylchiadau penodol a amlinellir yng Ngweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 (Geirfa).

7.4. Dylid caniatáu i bob plentyn sy'n cael eu cyfweld fel rhan o unrhyw ymchwiliad diogelu, i fynegi eu safbwyntiau ynglŷn â phwy fydd yr oedolyn priodol (os bydd unrhyw un) mewn sefyllfa cyfweliad. Rhaid ceisio cyngor gan Borth y Gwasanaeth Plant o ran cyfranogiad priodol y teulu neu staff ysgol o ran presenoldeb mewn unrhyw gyfweliad gyda’r plentyn neu'r person ifanc.

8. Cyfarfod Strategaeth Gweithwyr Proffesiynol

8.1. Pwrpas cyfarfod strategol yw rhannu a thrafod yn fanwl yr holl wybodaeth sydd gan yr ysgol yn ymwneud â natur eich pryderon a rhannu safbwyntiau a phryderon am gefnogaeth gwasanaethau gyda theulu.

8.2. Sylwch: Nid yw cyfarfod strategaeth yn cael ei ddefnyddio yn lle gwneud yr atgyfeiriadau priodol i'r gwasanaethau plant am blentyn.

Bwriad y broses hon yw ymdrin ag achosion lle mae tystiolaeth y gallai gweithio gyda'n gilydd yn well ar draws y gwasanaethau fynd i'r afael â'r pryderon a godwyd gan yr ysgol.

Gallai'r strategaeth a bennir gan ysgol o bosibl leihau'r amser a'r adnoddau a fyddai'n cael eu defnyddio i gysylltu ag asiantaethau unigol am gyngor a chefnogaeth ac i roi diweddariadau ar ddisgybl, drwy ddarparu cynllun cydlynol y gallai'r ysgol, asiantaethau a'r teulu gytuno arno er lles gorau'r plentyn.

9. Cefnogaeth

9.1. O dan y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014 newydd, mae gan ysgolion ddyletswydd i asesu a chefnogi'r plentyn yn nhermau cryfderau a gwendidau o ran cadw'r plentyn yn ddiogel.

9.2. Gall plant sy'n cael eu cam-drin neu sy'n dyst i drais ei chael yn anodd i ddatblygu ymdeimlad o hunanwerth ac i edrych ar y byd fel lle caredig ac ystyrlon. Fe allant deimlo'n aneffeithiol, teimlo cywilydd a rhyw ymdeimlad o hunan-feio a gallant gael eu heffeithio'n fawr.

9.3. Mae'n bosibl mai'r ysgol yw'r unig elfen sefydlog, ddiogel a rhagweladwy ym mywydau plant sydd mewn perygl. Serch hynny pan yn yr ysgol gall eu hymddygiad fod yn heriol a herfeiddiol neu gallant fynd i'w cragen.

9.4. Mae’n rhaid i’r ysgol gefnogi'r disgybl drwy gynllun diogelwch sydd wedi’i ddatblygu’n glir ac yn cael ei ddeall gan yr holl bartïon a dylid cofnodi’r camau gweithredu pendant. Mae hyn yn cynnwys:

- Cynnwys y cwricwlwm i annog hunan-barch a hunan-gymhelliant gyda chyswllt a chefnogaeth gan y gwasanaethau comisiynu priodol.
- Bydd ethos yr ysgol yn hyrwyddo amgylchedd cadarnhaol, cefnogol a diogel ac yn rhoi ymdeimlad o gael eu gwerthfawrogi i’r disgyblion
- Nod polisi ymddygiad yr ysgol yw cefnogi disgyblion diamddiffyn yn yr ysgol. Bydd pob aelod o staff yn cytuno ar ddull cyson, sy'n canolbwyntio ar ymddygiad y plentyn ond nad yw'n niweidio synnwyr o hunanwerth y disgybl.
- Bydd yr ysgol yn ymdrechu i sicrhau bod y disgybl yn gwybod bod rhai mathau o ymddygiad yn annerbyniol, ond ei fod ef/hi yn cael ei g/werthfawrogi ac nad yw ef/hi i’w feio am unrhyw gam-drin sydd wedi digwydd
- Y cyswllt gydag asiantaethau perthnasol eraill. Gallai hyn gynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r Gwasanaethau Cymdeithasol ac asiantaethau cefnogi eraill fel y Gwasanaeth Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc, y Gwasanaeth Seicoleg Addysg, y Gwasanaethau Cefnogi Ymddygiad, y Gwasanaeth Lles Addysg a’r Gwasanaeth Eiriolaeth.
- Cadw cofnodion a hysbysu'r Gwasanaethau Plant cyn gynted ag y bydd yna bryder.

9.5. Pan fydd disgybl ar y gofrestr Amddiffyn Plant yn gadael yr ysgol, bydd rhaid i’r ysgol drosglwyddo’r ffeil wybodaeth diogelu/amddiffyn plant i’r ysgol newydd ar unwaith a hysbysu Pennaeth yr ysgol newydd, a’r Gweithiwr Cymdeithasol dynodedig yn y Gwasanaethau Plant. Mae’n rhaid anfon unrhyw ffeil ddiogelu ar blentyn ar wahân i ffeil ysgol y plentyn i sicrhau cyfrinachedd a marcio'r ffeil ddiogelu at sylw Pennaeth yr ysgol newydd. Mae'r ddolen Cytundeb Rhannu Gwybodaeth Bersonol Cymru (WASPI) yn amlinellu cyfrifoldebau sefydliadol o ran rhannu gwybodaeth sensitif.

10. Plant ag Anghenion Arbennig / Ychwanegol (ADY)

10.1. Yn ystadegol, mae plant ag anawsterau ymddygiadol ac anableddau yn fwyaf agored i gamdriniaeth. Bydd staff yr ysgol sy'n ymdrin â phlant ag anableddau amrywiol, nam ar y synhwyrau a/neu broblemau emosiynol ac ymddygiad yn arbennig o sensitif i arwyddion o gam-drin.

10.2. Mae angen i staff yr ysgol fod â lefel uchel o ymwybyddiaeth gyda phlant sydd ag Anghenion Dysgu Ychwanegol a hyrwyddo diwylliant lle gall plant wneud eu dymuniadau a'u teimladau yn hysbys o ran eu gofal a'u triniaeth.

10.3. Sicrhau bod yr holl blant ag ADY yn gwybod sut i godi pryderon os ydynt yn poeni neu'n flin ynghylch rhywbeth a rhoi mynediad iddynt i amrywiaeth o oedolion y gallant gyfathrebu â nhw. Dylai plant ag anawsterau cyfathrebu gael modd o gael eu clywed bob amser.

10.4. Dylid caniatáu i bob plentyn gydag ADY, sy'n cael eu cyfweld fel rhan o unrhyw ymchwiliad diogelu, i fynegi eu safbwyntiau ynglŷn â phwy fydd yr oedolyn priodol mewn sefyllfa cyfweliad. Rhaid ceisio cyngor gan Borth y Gwasanaeth Plant o ran cyfranogiad priodol y teulu neu staff ysgol o ran presenoldeb mewn unrhyw gyfweliad gyda'r plentyn neu'r person ifanc.

11. Cefnogi Staff

11.1. Gall staff sy'n gweithio yn yr ysgol, sydd wedi ymwneud â'r plentyn sydd wedi dioddef niwed, neu sy'n ymddangos yn debygol o ddioddef niwed, deimlo fod y sefyllfa yn un sy'n peri gofid ac/neu yn anodd yn broffesiynol ac yn foesol. Bydd staff yn cael eu cefnogi - drwy ddarparu cyfle ac amser i drafod eu pryderon naill ai gyda'u goruchwyliwr, a all o bosibl ystyried cefnogaeth bellach gan yr ysgol, neu gan Arweinydd Diogelu Dynodedig yr ysgol, sydd â mynediad i a gwybodaeth ynglŷn â chefnogaeth sydd ar gael yn yr ysgol a thrwy eu hawdurdod lleol.

11.2. Mae Adran 5 o'r polisi hwn yn darparu enghreifftiau eraill o'r gefnogaeth y bydd yr ysgol yn ei darparu.

11.3. Cyfrifoldeb Pennaeth yr ysgol yw goruchwyliaeth / cefnogaeth broffesiynol yr Arweinydd Diogelu Dynodedig. Mae’r Awdurdod Lleol wedi rhoi dogfen ganllawiau Fframwaith Cefnogi ar waith sydd wedi ei hysgrifennu ar y cyd gyda'r penaethiaid i gynorthwyo ysgolion yn y maes allweddol hwn o gefnogaeth i staff sy’n ymwneud â diogelu ac mae ar gael ar Sharepoint Hwb.

12. Honiadau a wneir yn erbyn Aelodau o Staff

12.1. Bydd yr ysgol yn dilyn Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 009/2014 Diogelu Plant mewn Addysg - Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill.

12.2. Bydd y Pennaeth a'r Arweinydd Diogelu Dynodedig yn sicrhau eu bod yn llwyr ymwybodol o'r ddeddfwriaeth berthnasol a’r canllawiau mewn perthynas â gweithdrefnau sy'n ofynnol pan wneir honiad yn erbyn gweithiwr proffesiynol ac yn benodol:

- Canllawiau Llywodraeth Cymru: Cylchlythyr rhif: 009/2014 - Diogelu Plant mewn Addysg - Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill.
- Canllawiau Llywodraeth Cymru: Cylchlythyr rhif: 002/2020 Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo ar gyfer Staff mewn Ysgolion
- Cod Ymddygiad Cyngor y Gweithlu Addysg (CGA).

12.3. Mae’r canllawiau uchod i’w gweld yma: www.wales.gov.uk. Bydd gan y Pennaeth a'r Arweinydd Diogelu Dynodedig eu copïau unigol eu hunain o Gylchlythyron: 009/2014 a Chylchlythyr: 002/2020 a restrir uchod a byddant wedi darllen a deall y canllawiau yn llawn.

12.4. Mae’n rhaid i bob aelod o staff sicrhau eu bod yn rhoi gwybod yn syth i’r Pennaeth neu’r Arweinydd Diogelu Dynodedig am unrhyw honiad yn ymwneud ag oedolyn sy'n gweithio gyda phlant; bydd hyn yn cynnwys holl staff yr ysgol, gwirfoddolwyr, llywodraethwyr, gweithwyr achlysurol neu gontractwyr a’r staff hynny nad ydynt ar safle'r ysgol ond sy’n dod i gysylltiad â phlant h.y. y rhai sy'n cludo plant i/o'r ysgol, hebryngwyr croesfannau ysgol ac ati.

12.5. Fe ddylid dwyn honiadau yn erbyn aelodau o staff i sylw'r Pennaeth (neu Gadeirydd y Llywodraethwyr a'r Pennaeth Addysg) ar unwaith. Os yw’r honiad yn erbyn y Pennaeth, yna dylid hysbysu Cadeirydd y Llywodraethwyr, a ddylai yn ei dro hysbysu’r Pennaeth Addysg ar unwaith. Er hwylustod bydd yr unigolyn hwn yn cael ei adnabod fel y 'Rheolwr Achos'. (Os adroddir am yr honiadau yn erbyn aelod o staff i’r Arweinydd Diogelu Dynodedig, yna mae’n rhaid hysbysu’r Pennaeth ar unwaith.)

12.6. Y Pennaeth (neu Gadeirydd y Llywodraethwyr yn achos y Pennaeth) fel y Rheolwr Achos, sydd â’r cyfrifoldeb cyffredinol am unrhyw honiad diogelu.

12.7. Yn gyntaf, dylai'r Rheolwr Achos drafod yr honiad ar unwaith gyda Swyddog Diogelu Addysg yr Awdurdod Lleol o fewn yr adran Addysg a fydd hefyd yn cefnogi’r ysgol gyda sut i gadw at ganllawiau Llywodraeth Cymru a restrir uchod. Dylid hysbysu Swyddog Diogelu Addysg yr Awdurdod Lleol am bob honiad sy'n dod i sylw ysgol ac sy’n ymddangos eu bod yn bodloni'r meini prawf a amlinellir uchod, fel y gallant ymgynghori â Swyddog Dynodedig yr Awdurdod Lleol o fewn y Gwasanaethau Plant a'r heddlu, fel y bo'n briodol.

Cyrff llywodraethu sy'n gyfrifol am ymdrin â materion disgyblu staff yn yr holl ysgolion a gynhelir ac fe ddylent gyfeirio at Ganllawiau Llywodraeth Cymru: Cylchlythyr rhif: 002/2020 - Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo ar gyfer Staff mewn Ysgolion ac Diogelu Plant mewn Addysg: ymdrin â honiadau ogam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill

13. Recriwtio Mwy Diogel

13.1. Fe fydd yr ysgol yn cadw at Gylchlythyr Llywodraeth Cymru: 158/2015 Cadw Dysgwyr yn Ddiogel/Pennod 5. Bydd gofyn i bob aelod o staff, gwirfoddolwyr a llywodraethwyr fod â thystysgrif datgeliad gyfredol gan y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (GDG). Bydd yr ysgol yn cynnal cofnod o ddyddiadau datgeliad GDG yr holl staff ac yn sicrhau eu bod yn cael eu hadnewyddu mewn pryd.

13.2. Cedwir cofnod ysgrifenedig o'r holl staff cyflenwi dyddiol, gwirfoddolwyr a chontractwyr gan restru’n glir lle mae datgeliad y GDG ar gael neu bydd asesiad risg yn cael ei gynnal yn lle datgeliad GDG.

13.3. Y Pennaeth sydd â'r cyfrifoldeb dros sicrhau fod pob unigolyn sy'n mynychu safle'r ysgol yn cael asesiad risg priodol mewn amgylchiadau lle nad oes datgeliadau GDG ar gael.

13.4. Bydd yr ysgol hefyd yn cadw at arferion recriwtio mwy diogel CSDd o ran derbyn a gwirio geirdaon pobl cyn eu penodi, y manylion am yr unigolyn, pecynnau gwybodaeth i ymgeiswyr, swydd-ddisgrifiadau, cyfweliadau a hyfforddiant sefydlu.

13.5. Bydd yr ysgol yn cadw at Weithdrefnau Recriwtio'r Awdurdod Lleol a Chanllawiau Recriwtio Mwy Diogel Llywodraeth Cymru.

14. Diogelwch Safle’r Ysgol

14.1. Mae'r ysgol yn lle diogel i ddisgyblion ddysgu a datblygu sgiliau dysgu a chymdeithasol. Mae diogelwch corfforol y disgyblion pan fyddant ar safle'r ysgol yn hollbwysig. Caiff mynediad i safle’r ysgol ei fonitro a'i adolygu’n llym yn unol â chanllawiau’r Awdurdod Lleol ar Iechyd a Diogelwch safleoedd ysgolion. Mae’n rhaid i hyn gynnwys archwiliad rheolaidd wedi’i gynllunio o safle’r ysgol.

14.2. Mae’n rhaid i archwiliad diogelu o safle'r ysgol gael ei gynnal yn flynyddol a'i drafod a'i gofnodi'n ffurfiol drwy gorff llywodraethu'r ysgol. Mae Polisi Iechyd a Diogelwch yr ysgol ar gael i’w adolygu ar gais gan y Pennaeth.

14.3. Mae'n ofynnol i bob ymwelydd dyddiol a defnyddwyr safle'r ysgol lofnodi pan fyddant yn mynd i mewn i eiddo’r ysgol ac yn mynd allan. Byddant yn rhestru’n glir y cwmni maent yn gweithio iddo a'r rheswm dros ymweld neu ddefnyddio safle’r ysgol.

14.4. Caiff pob defnyddiwr o safle'r ysgol y tu hwnt i'r diwrnod ysgol ei wirio gan y pennaeth i sicrhau eu bod yn addas i fod ar y safle. Rhaid i'r pennaeth wneud hyn naill ai trwy edrych ar ddatgeliad GDG y defnyddiwr neu drwy wirio gyda'r asiantaeth i weld neu wirio bod GDG cyfredol yn bodoli ar gyfer y staff.

14.5. Os nad yw'r un o'r opsiynau uchod ar gael rhaid cwblhau asesiad risg. Mae'n rhaid i'r asesiad risg hwn restru'n glir y mesurau rheoli a ddefnyddir gan yr ysgol i ddiogelu'r plant. Bydd hyn yn cynnwys yr holl weithgareddau y tu allan i oriau’r ysgol gan gynnwys gyda’r nos, penwythnosau a chyfnodau gwyliau fel y cytunir gan y Pennaeth. Gellir defnyddio rhestr o gontractwyr dyddiol fel sydd wedi ei hatodi. Atodiad G.

15. Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru (BDGC)

15.1. Mae Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru (BDGC) yn gorff statudol sydd yn cydlynu, monitro a herio ei asiantaethau partner i ddiogelu plant yng Ngogledd Cymru. Amcanion BDGC yw DIOGELU plant yn ei ardal sydd yn profi neu mewn perygl o gamdriniaeth, esgeulustod neu unrhyw niwed arall ac ATAL plant sydd yn profi neu mewn perygl o brofi camdriniaeth, esgeulustod neu unrhyw niwed arall.

15.2. Mae Cyngor Sir Ddinbych yn bartner statudol o'r Bwrdd hwn. Cyfeirir at aelodau'r Bwrdd fel partneriaid perthnasol o dan Ran 7 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

15.3. Dylai ysgolion fod yn ymwybodol o waith y Bwrdd Diogelu. Dylai pob ysgol gael yr wybodaeth ddiweddaraf drwy danysgrifio i wefan BDGC

15.4. Anogir ysgolion i fynychu digwyddiadau a hyfforddiant gan BDGC. Hefyd caiff Hyfforddiant Ar-lein ei gynnig gan BDGC.

15.5. Efallai bydd angen i ysgolion fod yn rhan o'r broses Adolygiad Ymarfer Plant. Bydd ysgolion yn gweithio'n agos gyda'r Gwasanaethau Plant a'r Adran Addysg mewn amgylchiadau o'r fath i sicrhau yr ymatebir i geisiadau am wybodaeth a dogfennaeth yn amserol. Efallai bydd angen i ysgolion fynychu Digwyddiadau Addysgu yn ystod y broses adolygu. Bydd staff yr ysgol yn cael cymorth ac arweiniad gan yr adran Addysg a Gwasanaethau Plant er mwyn cymryd rhan yn llawn yn y digwyddiadau hyn.

16. Cydraddoldeb ac Amrywiaeth

16.1. Mae'r ysgol wedi ymrwymo i sicrhau fod pob plentyn a pherson ifanc yn cael y budd mwyaf posibl o'u haddysg waeth beth fo'u cefndir ethnig, rhyw, oedran, cyfeiriadedd rhywiol, anabledd, cred grefyddol neu ddiffyg cred, defnydd o Iaith Arwyddion Prydain neu ieithoedd eraill, cenedligrwydd, cyfrifoldeb am ddibynyddion neu unrhyw reswm arall na ellir ei gyfiawnhau.

16.2. Er mwyn gwneud penderfyniadau proffesiynol sensitif a gwybodus am anghenion plentyn, a gallu rhieni i ymateb i anghenion eu plentyn, mae'n bwysig fod staff yr ysgol yn sensitif i wahanol batrymau teuluol, ffyrdd o fyw ac i batrymau magu plant sy'n amrywio ar draws gwahanol grwpiau hiliol, ethnig a diwylliannol.

17. Cyfrinachedd a Rhannu Gwybodaeth

17.1. Mae’r ysgol yn cydnabod bod yr holl faterion sy’n ymwneud ag amddiffyn plant a diogelu’n gyfrinachol, ond mae yna gydbwysedd rhwng amddiffyn plant a’r hawl i breifatrwydd, fel yr amlinellir isod.

17.2. Dim ond i aelodau eraill o staff sydd angen gwybod y bydd y Pennaeth a/neu’r Swyddog Diogelu Plant yn datgelu unrhyw wybodaeth am ddisgybl. Mae cyfrifoldeb proffesiynol dros rannu gwybodaeth ag asiantaethau eraill er mwyn diogelu plant.

17.3. Bydd staff yn deall na allant addo i blentyn y byddant yn cadw cyfrinachau, a allai gyfaddawdu diogelwch y plentyn neu eu lles.

17.4. Er mwyn gwneud penderfyniadau ar sail gadarn, mae angen deall egwyddorion cyffredinol rhannu gwybodaeth sy’n adnabyddadwy i blentyn a/neu bobl ifanc neu eu rhieni/gofalwyr. Rhaid i ddiogelwch a lles plentyn neu berson ifanc fod yr ystyriaeth gyntaf wrth wneud penderfyniadau am rannu gwybodaeth amdanynt.

17.5. Mae'n rhaid cael sail gyfreithiol ar gyfer rhannu gwybodaeth a phwrpas cyfreithlon dros wneud hynny. Wrth ymdrin â gwybodaeth gyfrinachol, bydd angen i ni fod yn fodlon bod yna naill ai:

- ymrwymiad statudol dros ddatgelu
- caniatâd wedi’i fynegi neu ei awgrymu gan yr unigolion dan sylw neu
- budd cyhoeddus tra phwysig i ddatgelu'r wybodaeth

17.6. Nid yw’r Ddeddf Diogelu Data yn rhwystr i rannu gwybodaeth, ond mae’n darparu fframwaith i sicrhau fod gwybodaeth bersonol ynghylch pobl sy'n fyw yn cael ei rhannu'n briodol.

17.7. Hyd nes y bydd datblygu protocolau rhannu gwybodaeth rhwng asiantaethau, bydd pob aelod o staff yn ceisio cyngor gan y Swyddog Diogelu Plant a/neu'r Pennaeth mewn perthynas â rhannu unrhyw wybodaeth.

17.8. Fe fydd y Pennaeth a'r Swyddog Diogelu Plant yn gwbl ymwybodol o'r canllawiau yn ymwneud â'r Ddeddf Diogelu Data a'r canllawiau yn ymwneud â rhannu gwybodaeth:
Fframwaith Cytundeb Rhannu Gwybodaeth Bersonol Cymru (WASPI)

17.9. Er hwylustod gellir gweld y Saith Rheol Aur ar gyfer Rhannu Gwybodaeth yn Atodiad H.
NODWCH: caiff y 7 rheol aur eu cymryd o'r wefan gov.uk ac maent yn cynnwys y wybodaeth sydd yng ngwybodaeth WASPI Llywodraeth Cymru.

18. Polisïau Perthnasol (Rhaid dilyn pob polisi ochr yn ochr â'r polisi hwn)

18.1. Un o delerau'r polisi hwn yw bod y dogfennau hyn yn cael eu darllen ac y cydymffurfir â hwy.

18.2. Mae hefyd yn un o delerau'r polisi hwn bod asesiadau risg yn cael eu dogfennu a'u storio'n ddiogel mewn perthynas ag unrhyw weithgareddau neu unigolion fel sy'n ofynnol yn y polisïau canlynol.

18.3. Lle y bo'n briodol, darparwch ddolen i'r wybodaeth berthnasol.

18.4. Polisïau Ysgol

- Ymddygiad a Gwrth Fwlio
- Caniatâd ar gyfer Creu Delweddau Digidol neu ar gyfer y Cyfryngau
- Tynnu lluniau a Gwneud fideos
- Cyswllt â Disgyblion
- Y Ddyletswydd Prevent
- Goruchwylio gweithgaredd gyda Phlant nad yw ar safle'r ysgol
- Iechyd a Diogelwch
- Cymorth Cyntaf
- Diogelwch Safle

- Presenoldeb
- Sefydlu Gwirfoddolwyr
- Dyluniad y cwricwlwm
- Diogelwch ar y rhyngrwyd
- Cyfleoedd Cyfartal
- Rhannu pryderon
- Cynllun Cydraddoldeb Ysgol

18.5. Awdurdod Lleol www.denbighshire.gov.uk

Mae tudalennau gwe CSDd yn cael eu datblygu ar hyn o bryd felly nid yw’r cysylltiadau uniongyrchol ar gael i nifer o'r polisïau isod.

Cysylltwch â'r gwasanaeth perthnasol am gyngor ac arweiniad yn y lle cyntaf.	
Ymyriad Corfforol / Delio Positif (Statudol)	Cysylltwch â'r Gwasanaeth Cymorth Ymddygiad yn uniongyrchol
Polisi Presenoldeb Cyngor Sir Ddinbych	Ar Hwb Sharepoint CSDd
Gweithdrefn Recriwtio a Dethol CSDd (sy'n cynnwys arferion recriwtio mwy diogel) sy'n cwmpasu dechreuwyr, contractwyr a gwirfoddolwyr newydd.	Cysylltwch â Cyswllt AD
E-ddiogelwch/Defnyddio’r Rhyngrwyd yn Ddiogel CSDd	Cysylltwch â'r Swyddog Diogelu Addysg
Polisi Rhannu Pryderon CSDd	Polisi Chwythu’r Chwiban CSDd
Cynllun Cydraddoldeb CSDd	School Strategic Equality Plan
Cyfleoedd Cyfartal	Gwefan CSDd Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Hawliau Dynol

18.6. Cenedlaethol - Gwefan Llywodraeth Cymru

- Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 158/2015 Cadw Dysgwyr yn Ddiogel
- Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 009/2014 Diogelu Plant mewn Addysg - Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill.
- Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 002/2020 Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo ar gyfer Staff Mewn Ysgolion
- Gweithdrefnau Diogelu 2019

19. Cydymffurfio â’r Polisi hwn

19.1.1. Mae'n rhaid i bob aelod o staff ddarllen a deall y polisi hwn, gan gynnwys yr atodiadau a pholisïau cysylltiedig sy'n cyfateb i’w rolau a chyfrifoldebau unigol. Yna mae'n rhaid i'r holl staff brintio’u henw a rhoi eu llofnod yn y tabl isod.

19.1.2. Mae'n rhaid i bob aelod newydd o staff gydymffurfio â'r un drefn cyn gynted â phosibl.

Wedi darllen a deall y Polisi Diogelu ac Amddiffyn Plant Enghreifftiol			
Enw	Swydd	Llofnod	Dyddiad

20. Atodiad A – Diffiniadau o Ddiogelu

20.1. Y Diffiniad o Ddiogelu

20.1.1. Mae Diogelu ac Amddiffyn yn gyfrifoldeb i bawb (*Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019*).

20.1.2. Mae diogelu'n ymwneud ag amddiffyn plant rhag camdriniaeth, esgeulustod neu fathau eraill o niwed ac addysgu'r rheiny o'u cwmpas i adnabod yr arwyddion a'r peryglon. Caiff diogelu a hyrwyddo lles pob plentyn sy'n mynychu ysgol ei ddiffinio i ddibenion y polisi hwn fel (*Adran 175 o Ddeddf Addysg 2002 ac Adran 3 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014*):

- amddiffyn plant o risg camdriniaeth, esgeulustod neu fathau eraill o niwed;
- atal amhariad i iechyd neu ddatblygiad plant;
- Sicrhau bod plant yn tyfu i fyny mewn amgylchiadau sy'n gyson â darpariaeth o ofal diogel ac effeithiol; a
- Cymryd camau gweithredu i alluogi pob plentyn i gyflawni'r canlyniadau gorau

20.2. Y Diffiniad o Amddiffyn Plant

20.2.1. Mae amddiffyn plant yn rhan o ddiogelu a hyrwyddo lles. Mae hyn yn cyfeirio at y gweithgaredd, sy'n cael ei wneud i amddiffyn plant penodol sy'n dioddef neu sydd mewn perygl o ddioddef niwed sylweddol o ganlyniad i gamdriniaeth neu esgeulustod.

21. Atodiad B – Categorïau o Berygl o Niwed

21.1. **Bydd y categori, neu gyfuniad o gategorïau, a ddefnyddir wrth gofrestru yn dangos i'r rhai sy'n defnyddio'r gofrestr beth yw'r prif bryderon ar adeg cofrestru.** *(Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019).*

21.2. Caiff plentyn ei gam-drin neu ei esgeuluso pan fydd rhywun yn peri niwed, neu'n methu â gweithredu i atal niwed iddo. Gall plentyn ddioddef camdriniaeth mewn amgylchedd teulu neu mewn amgylchedd sefydliadol neu gymunedol; gan bobl y maen nhw'n eu hadnabod, neu yn fwy anaml, gan ddieithryn. Gall plentyn neu berson ifanc **hyd at 18 oed** ddioddef camdriniaeth neu esgeulustod a bydd angen amddiffyniad arnynt drwy gynllun amddiffyn plant rhyngasiantaethol.

Categorïau o Berygl neu Niwed	
Cam-drin Corfforol	Gall gynnwys taro, slapio, gorddefnyddio neu gamddefnyddio meddyginiaeth, atal rhywun yn ormodol neu gosbau amhriodol
Cam-drin Emosiynol a Seicolegol	Bygythiadau o niwed neu adael plentyn, rheolaeth orfodol, codi cywilydd arnynt, cam-drin geiriol neu hiliol, arwahanrwydd neu dynnu'n ôl o wasanaethau neu rwydweithiau cefnogol, bod yn dyst i gam-drin eraill
Cam-drin Rhywiol	Gorfodi neu hudo plentyn neu berson ifanc i gymryd rhan mewn gweithgarwch rhywiol, p'un ai yw'r plentyn yn ymwybodol o beth sy'n digwydd ai peidio. Gall hyn gynnwys cyswllt corfforol, gan gynnwys gweithredoedd treiddiol neu anhreiddiol, gweithgarwch di-gyffwrdd, megis cynnwys plant wrth edrych ar, neu gynhyrchu, deunydd pornograffig neu wylio gweithgarwch rhywiol, neu annog plant i ymddwyn mewn ffyrdd amhriodol yn rhywiol.
Ariannol	**Bydd y categori hwn yn llai amlwg i blentyn, ond gallai dangosyddion gynnwys:** Peidio â diwallu eu hanghenion o ran gofal a chefnogaeth a ddarperir drwy daliadau uniongyrchol neu: Gwynion bod eiddo personol yn mynd ar goll.
Esgeulustod	Methiant i ddiwallu anghenion corfforol, emosiynol a/neu seicolegol sylfaenol sy'n debygol o arwain at amhariad i iechyd neu ddatblygiad.

22. Atodiad C – Dangosyddion Niwed

22.1. Cam-drin Corfforol

22.1.1. Gall cam-drin corfforol gynnwys taro, ysgwyd, taflu, gwenwyno, llosgi neu sgaldio, boddi, mygu, neu achosi niwed corfforol arall i blentyn. Gall niwed corfforol gael ei achosi hefyd pan fo rhiant neu ofalwr yn ffugio symptomau salwch mewn plentyn neu'n cymell hynny'n fwriadol.

22.2. Cam-drin Corfforol - Dangosyddion yn y Plentyn

22.2.1. **Cleisio**

Yn aml mae'n bosibl gwahaniaethu rhwng cleisiau damweiniol a chleisiau a achoswyd. Rhaid ystyried y canlynol fel cleisiau annamweiniol oni bai bod tystiolaeth neu bod esboniad digonol yn cael ei roi:

- Cleisio yn y geg neu o'i gwmpas
- Dwy lygad wedi cleisio ar yr un pryd, heb glais ar y talcen (anaml bydd hyn yn ddamweiniol, er y gall un llygad wedi cleisio fod yn ddamweiniol neu wedi'i achosi gan gamdriniaeth)
- Cleisiau ailadroddus neu lawer o gleisiau ar y pen neu ar lefydd a fyddai'n annhebygol o gael eu hanafu'n ddamweiniol, er enghraifft, y cefn, y geg, boch, clust, y stumog, y frest, o dan y fraich, y gwddf, organau rhywiol ac ardaloedd rhefrol
- Amrywiad mewn lliw, o bosib yn dangos anafiadau a achoswyd ar wahanol adegau
- Amlinelliad o wrthrych a ddefnyddiwyd, e.e. marciau belt, printiau llaw neu frwsh gwallt
- Cleisiau llinellol ar unrhyw ardal, yn enwedig ar y pen-ôl, cefn neu'r wyneb
- Cleisiau neu rwygiadau o amgylch, neu y tu ôl, i labed y clustiau sy'n dangos anaf drwy eu tynnu neu eu troi
- Cleisio o amgylch yr wyneb
- Marciau gafael ar ran uchaf y breichiau, blaen y breichiau neu'r coesau
- Gwaedlifau Petechae (smotiau gwaed o dan y croen), sy'n gysylltiedig yn aml â slapio, mygu, crogi a gwasgu.

22.2.2. Toriadau

Gall torri esgyrn achosi poen, chwydd ac afliwiad dros esgyrn neu gymal. Mae'n annhebygol y bydd plentyn wedi torri asgwrn heb i'r gofalwyr fod yn ymwybodol o drallod y plentyn. Os nad yw'r plentyn yn defnyddio braich neu goes, os oes ganddo boen wrth symud a/neu fod coes neu fraich wedi chwyddo, efallai ei fod wedi torri asgwrn. Mae sail i bryderu os:

- yw'r hanes a ddarperir yn amwys, ddim yn bodoli neu'n anghyson
- os oes hen doriadau asgwrn cysylltiedig
- os y ceisir sylw meddygol ar ôl cyfnod o oedi pan fydd y toriad wedi achosi symptomau fel chwydd, poen neu golli symudiad
- Achosir toriadau i asennau o ganlyniad i drawma mawr fel mewn damwain ffordd, anaf ysgwyd difrifol neu anaf uniongyrchol megis cic yn unig.

22.2.3. Mae toriadau i'r benglog yn anghyffredin mewn cwympiadau cyffredin, h.y. o dair troedfedd neu lai. Mae tyst i'r anaf fel arfer, bydd y plentyn yn crio, ac os bydd wedi torri asgwrn, mae'n debygol y bydd chwydd yn datblygu ar y benglog dros 2 i 3 awr. Dylid cymryd pob toriad i'r benglog o ddifrif.

22.2.4. **Anafiadau i'r geg**

Mae rhwygiadau i'r frenulum (y meinwe sy'n atodi'r wefus uchaf i'r gwm) yn aml yn arwydd o orfodi bwyd ar fabi neu blentyn ag anabledd. Yn aml bydd cleisiau marciau bysedd ar y bochau ac o amgylch y geg. Yn anaml, mae'n bosibl fod yna grafiadau ar y daflod hefyd.

22.2.5. Gwenwyno

Mae achosion o lyncu tabledi neu wenwyn domestig mewn plant o dan 5 oed fel arfer o ganlyniad i esgeulustod rhiant neu ofalwr, ond gall fod yn hunan-niwed, hyd yn oed mewn plant ifanc.

22.2.6. **Salwch wedi'i Ffugio neu wedi ei Achosi**

Gall gweithwyr proffesiynol fod yn bryderus am y posibilrwydd o blentyn yn dioddef niwed sylweddol o ganlyniad i salwch yn cael ei ffugio neu yn cael ei achosi gan ei ofalwr. Pryderon posibl yw:

- Anghysondeb rhwng cyflyrau meddygol a adroddwyd amdanynt ac a arsylwir, megis ffitiau
- Presenoldeb mewn amryw o ysbytai, mewn gwahanol ardaloedd

- Datblygu anhwylderau bwydo/bwyta, o ganlyniad i ryngweithiadau bwydo annymunol
- Y plentyn yn datblygu agweddau annormal tuag at ei iechyd ei hun
- Methiant anorganig i ffynnu – pan nad yw plentyn yn magu pwysau nac yn tyfu ac nad oes achos meddygol sylfaenol
- Oedi o ran datblygiad lleferydd, iaith neu symudedd
- Ddim yn hoffi cyswllt corfforol agos
- Anhwylderau ymlyniad
- Diffyg hunan werth
- Perthnasoedd o ansawdd gwael gyda chyfoedion neu ddiffyg perthnasoedd am fod rhyngweithio cymdeithasol wedi'i gyfyngu
- Presenoldeb gwael yn yr ysgol a thangyflawni

22.2.7. **Marciau Brathu**

Gall marciau brathu adael argraffiadau clir o'r dannedd yn fuan ar ôl i'r anaf ddigwydd. Yna bydd y siâp yn dod yn glais mwy diffiwsiedig mewn siâp modrwy, hirgrwn neu hanner cylch. Mae'r rhai dros 3cm mewn diamedr yn fwy tebygol o fod wedi'u hachosi gan oedolyn neu blentyn hŷn. Dylid ceisio barn feddygol/deintyddol, yn ddelfrydol o fewn y 24 awr gyntaf, os oes yna unrhyw amheuaeth ynghylch tarddiad y brathiad.

22.2.8. **Llosgiadau a Sgaldiadau**

Gall fod yn anodd gwahaniaethu rhwng llosgiadau a sgaldiadau damweiniol ac annamweiniol. Sgaldiadau yw'r anaf llosgi bwriadol mwyaf cyffredin a gofnodir. Gall unrhyw losg ag amlinelliad clir fod yn amheus, e.e. llosgiadau cylchol o sigaréts, llosgiadau llinellol o rodenni metel poeth neu elfennau tân trydanol, llosgiadau o'r un dyfnder dros ardal fawr o'r corff, sgaldiadau sydd â llinell sy'n dangos trochi neu hylif wedi'i dywallt. Hen greithiau sy'n dangos llosgiadau/sgaldiadau blaenorol, na chawsant driniaeth briodol neu esboniad digonol. Mae sgaldiadau i ben-ôl plentyn, yn enwedig yn absenoldeb llosgiadau i'r traed, yn arwydd o drochi i mewn i hylif neu fath poeth.

22.2.9. Mae'r pwyntiau canlynol hefyd yn werth eu cofio:

- Mae oedolyn cyfrifol yn gwirio tymheredd y bath cyn i'r plentyn fynd i mewn iddo.

- Mae plentyn yn annhebygol o eistedd i lawr yn wirfoddol mewn bath poeth, ac ni all sgaldio ei ben-ôl yn ddamweiniol heb sgaldio ei draed hefyd.
- Bydd plentyn sy'n mynd i mewn i ddŵr sy'n rhy boeth o'i wirfodd yn brwydro i ddod allan a byddai marciau sblashio arno.

22.2.10. Creithiau

Gall nifer fawr o greithiau neu greithiau o wahanol feintiau neu oedrannau, neu ar wahanol rannau o'r corff, neu mewn siapiau anarferol, awgrymu camdriniaeth.

22.3. Cam-drin Corfforol - Ymddangosiad Emosiynol/Ymddygiadol

- Gwrthod trafod anafiadau
- Derbyn cosb sy'n ymddangos yn ormodol
- Ofn y cysylltir â'r rhieni ac ofn mynd yn ôl adref
- Tynnu'n ôl o gyswllt corfforol
- Breichiau a choesau'n cael eu gorchuddio mewn tywydd poeth
- Ofn cymorth meddygol
- Ymddygiad ymosodol tuag at eraill
- Yn absennol o'r ysgol yn aml
- Esboniad sydd yn anghyson ag anaf
- Nifer o esboniadau gwahanol yn cael eu rhoi ar gyfer anaf

22.4. Cam-drin Corfforol - Dangosyddion yn y Rhiant

- Gallant fod ag anafiadau eu hunain sy'n awgrymu trais domestig
- Ddim yn ceisio cymorth meddygol/oedi anesboniadwy o ran ceisio triniaeth
- Amharod i roi gwybodaeth neu sôn am anafiadau blaenorol
- Absennol heb reswm da pan fydd angen triniaeth ar eu plentyn
- Dim diddordeb neu ddim yn poeni am ddamwain neu anaf
- Yn ymosodol tuag at blentyn neu eraill

- Ymdrechion i roi meddyginiaeth heb awdurdod
- Ceisio tynnu’r plentyn i’w salwch eu hunain
- Hanes o gam-drin yn ystod plentyndod, hunan niweidio, honiadau ffug o ymosodiad corfforol neu rywiol
- Gall rhiant/gofalwr gymryd rhan yn ormodol mewn profion meddygol, cymryd tymheredd a mesur hylifau corfforol
- Yn ymwneud yn ddwys â'u plant, byth yn cymryd seibiant, nac yn caniatáu i unrhyw un arall ymgymryd â gofal eu plentyn
- Gallant ymddangos yn anarferol o bryderus am ganlyniadau ymchwiliadau a allai ddangos salwch corfforol yn y plentyn
- Fe all anawsterau rhianta ehangach fod yn gysylltiedig (neu mae'n bosibl nad yw'n gysylltiedig) â'r math hwn o gamdriniaeth
- Mae gan y rhiant/gofalwr euogfarnau am droseddau treisgar

22.5. Cam-drin Corfforol - Dangosyddion yn y teulu/amgylchedd

- Ymylol neu wedi’u hynysu gan y gymuned
- Hanes o iechyd meddwl, camddefnyddio alcohol neu gyffuriau neu drais yn y cartref
- Hanes o farwolaeth anesboniadwy, salwch neu nifer o lawdriniaethau yn achos y rhieni a/neu frodyr a chwiorydd
- Hanes o gam-drin yn ystod plentyndod, hunan niweidio, honiadau ffug o ymosodiad corfforol neu rywiol neu ddiwylliant o gosb gorfforol

22.6. Cam-drin Emosiynol

22.6.1. Cam-drin emosiynol yw cam-drin plentyn yn barhaus yn emosiynol nes achosi effeithiau andwyol difrifol a pharhaus ar ddatblygiad emosiynol y plentyn. Gall gynnwys cyfleu i'r plant eu bod yn ddiwerth a bod neb yn eu caru, eu bod yn annigonol, neu eu bod yn cael eu gwerthfawrogi yn unig i'r graddau eu bod yn bodloni anghenion unigolyn arall.

22.6.2. Gall gynnwys peidio â rhoi cyfleoedd i blentyn i fynegi eu safbwyntiau, eu distewi’n fwriadol neu 'wneud hwyl' o'r hyn maent yn ei ddweud neu sut

maent yn cyfathrebu. Gall gynnwys rhoi disgwyliadau datblygiadol amhriodol ar blant neu rai sy’n amhriodol o ran eu hoed. Gall y rhain gynnwys rhyngweithiadau sydd y tu hwnt i allu datblygiadol y plentyn, yn ogystal â goramddiffyn a chyfyngu ar archwiliad a dysgu plentyn, neu atal y plentyn rhag cymryd rhan mewn rhyngweithio cymdeithasol arferol. Gall gynnwys gweld neu glywed rhywun arall yn cael ei gam-drin. Gall gynnwys bwlio difrifol (gan gynnwys seiber-fwlio), achosi i blant deimlo'n ofnus neu mewn perygl yn aml, neu gamfanteisio ar blant neu eu llygru. Mae rhyw lefel o gam-drin emosiynol yn ymwneud â phob math o gam-drin plentyn, er fe allai ddigwydd ar ei ben ei hun.

22.7. Cam-drin Emosiynol - Dangosyddion yn y Plentyn

- Oedi o ran datblygiad
- Ymlyniad annormal rhwng plentyn a rhiant/gofalwr, e.e. pryderus, natur ddiwahân neu dim ymlyniad
- Ymddygiad ymosodol tuag at eraill
- Plentyn wedi’i wneud yn fwch dihangol o fewn y teulu
- Gwyliadwrusrwydd dwys, yn enwedig mewn plant dan oed ysgol
- Hunan-barch isel a diffyg hyder
- Yn encilgar neu’n cael ei weld fel 'un unig' – yn cael anhawster ymwneud ag eraill
- Yn gorymateb i gamgymeriadau
- Ofn sefyllfaoedd newydd
- Ymatebion emosiynol amhriodol i sefyllfaoedd poenus
- Ymddygiad niwrotig (e.e. siglo, troelli gwallt, sugno bawd)
- Hunan-niweidio
- Ofn y cysylltir â rhieni
- Eithafion goddefedd neu ymddygiad ymosodol
- Camddefnyddio cyffuriau/sylweddau
- Rhedeg i ffwrdd yn barhaus
- Dwyn cymhellol
- Diffyg hunan werth
- Difaterwch – agwedd ddi-hid

- Ynysiad cymdeithasol - nid yw'n ymuno ac nid oes ganddo lawer o ffrindiau
- Iselder, encilio
- Problemau ymddygiad, e.e. ymddygiad ymosodol, ceisio sylw, gorfywiogrwydd, rhychwant sylw gwael
- Hunan-barch isel, diffyg hyder, ofn, gofid, pryder
- Perthnasoedd gwael â chyfoedion, gan gynnwys ymddygiad encilgar neu ynysig

22.8. Cam-drin Emosiynol - Dangosyddion yn yr Oedolyn

- Gall cam-drin domestig, problemau iechyd meddwl oedolion a chamddefnyddio sylweddau gan rieni fod yn nodweddion mewn teuluoedd lle mae plant yn agored i gamdriniaeth.
- Ymlyniad annormal i blentyn, e.e. rhy bryderus neu ddiffyg diddordeb yn y plentyn
- Yn gwneud un plentyn yn fwch dihangol o fewn y teulu
- Yn gosod disgwyliadau amhriodol ar y plentyn, e.e. yn atal archwiliad datblygiadol neu ddysgu’r plentyn, neu ryngweithio cymdeithasol arferol drwy oramddiffyn.
- Fe all anawsterau rhianta ehangach fod yn gysylltiedig (neu mae'n bosibl nad yw'n gysylltiedig) â'r math hwn o gamdriniaeth

22.9. Cam-drin Emosiynol - Dangosyddion yn y teulu/amgylchedd

- Diffyg cefnogaeth gan deulu neu rwydwaith cymdeithasol
- Ymylol neu wedi’u hynysu gan y gymuned
- Hanes o iechyd meddwl, camddefnyddio alcohol neu gyffuriau neu drais yn y cartref.
- Hanes o farwolaeth anesboniadwy, salwch neu nifer o lawdriniaethau yn achos y rhieni a/neu frodyr a chwiorydd y teulu.

- Hanes o gam-drin yn ystod plentyndod, hunan niweidio, troi pryder yn symptomau corfforol, honiadau ffug o ymosodiad corfforol neu rywiol neu ddiwylliant o gosb gorfforol

22.10. Esgeulustod

22.10.1. Esgeulustod yw methiant parhaus i ddiwallu anghenion corfforol a/neu seicolegol sylfaenol y plentyn, sy'n debygol o arwain at amhariad difrifol i iechyd neu ddatblygiad y plentyn. Gall esgeulustod ddigwydd yn ystod beichiogrwydd o ganlyniad i gam-drin sylweddau gan y fam. Unwaith y bydd plentyn yn cael ei eni, gall esgeulustod gynnwys rhiant neu ofalwr yn methu â:

- Darparu bwyd, dillad a lloches digonol (gan gynnwys gwahardd o'r cartref neu adael y plentyn);
- Amddiffyn plentyn rhag niwed corfforol ac emosiynol neu berygl;
- Sicrhau goruchwyliaeth ddigonol (gan gynnwys y defnydd o ofalwyr anghymwys); neu
- Sicrhau mynediad at ofal neu driniaeth feddygol briodol
- Gall hefyd gynnwys esgeulustod, neu beidio ag ymateb i anghenion emosiynol sylfaenol y plentyn.

22.11. <u>Esgeulustod - Dangosyddion yn y Plentyn - Ymddangosiad Corfforol</u>

- Methu â ffynnu neu, mewn plant hŷn, taldra byr
- Dan bwysau
- Chwant bwyd yn aml
- Cyflwr budur, blêr
- Wedi gwisgo'n annigonol, dillad mewn cyflwr gwael
- Croen coch/piws brith, yn enwedig ar y dwylo a'r traed - gwelir hyn yn y gaeaf oherwydd oerfel
- Coesau a breichiau wedi chwyddo gyda briwiau sy'n araf yn gwella, fel arfer yn gysylltiedig ag anaf oer
- Chwant bwyd barus annormal
- Gwallt sych, tenau

- Heintiau neu gyflyrau croen rheolaidd/heb eu trin, e.e. ecsema neu lau pen parhaus, clefyd crafu, dolur rhydd
- Cyflyrau iechyd neu feddygol heb eu rheoli/heb eu trin, gan gynnwys iechyd deintyddol gwael
- Damweiniau neu anafiadau aml

22.12. Esgeulustod - Dangosyddion yn y Plentyn - Datblygiad

- Oedi cyffredinol, yn enwedig o ran lleferydd ac iaith
- Sgiliau cymdeithasol annigonol a chymdeithasu gwael

22.13. Esgeulustod - Dangosyddion yn y Plentyn – Ymddangosiad Emosiynol / Ymddygiadol

- Anhwylderau ymlyniad
- Absenoldeb ymatebolrwydd cymdeithasol arferol
- Ymddygiad diwahân mewn perthnasoedd ag oedolion
- Anghenus yn emosiynol
- Dwyn cymhellol
- Blinder cyson
- Yn absennol o'r ysgol neu'n hwyr yn aml
- Diffyg hunan werth
- Tueddiadau dinistriol
- Yn ffynnu i ffwrdd o amgylchedd y cartref
- Ymddygiad ymosodol a byrbwyll
- Perthnasoedd anesmwyth â chyfoedion
- Ymddygiad hunan-niweidiol

22.14. Esgeulustod - Dangosyddion yn y Rhiant

- Ymddangosiad budur, blêr
- Wedi gwisgo'n annigonol
- Sgiliau cymdeithasol annigonol a chymdeithasu gwael
- Ymlyniad annormal i'r plentyn, e.e. pryderus

- Hunan-barch isel a diffyg hyder
- Methu â diwallu anghenion hanfodol sylfaenol, e.e. digon o fwyd, dillad, cynhesrwydd, hylendid
- Methu â diwallu anghenion iechyd a meddygol y plentyn, e.e. iechyd deintyddol gwael, methu â mynychu neu gadw apwyntiadau gydag ymwelydd iechyd, meddyg teulu neu ysbyty, diffyg cofrestru gyda meddyg teulu, methu â cheisio neu gydymffurfio â thriniaeth feddygol briodol, methu â mynd i'r afael â chamddefnyddio sylweddau gan riant yn ystod beichiogrwydd.
- Plentyn yn cael ei adael gydag oedolion sydd wedi meddwi neu'n dreisgar
- Plentyn yn cael ei adael neu ei adael ar ei ben ei hun am gyfnodau gormodol
- Fe all anawsterau rhianta ehangach fod yn gysylltiedig (neu mae'n bosibl nad yw'n gysylltiedig) â'r math hwn o gamdriniaeth

22.15. Esgeulustod - Dangosyddion yn y Teulu/Amgylchedd

- Hanes o esgeulustod yn y teulu
- Y teulu wedi eu gwthio i'r cyrion neu wedi eu hynysu gan y gymuned.
- Y teulu â hanes o broblemau iechyd meddwl, camddefnyddio alcohol neu gyffuriau neu drais yn y cartref.
- Hanes o farwolaeth anesboniadwy, salwch neu nifer o lawdriniaethau yn achos y rhieni a/neu frodyr a chwiorydd. Y teulu â hanes o gam-drin yn ystod plentyndod, hunan niweidio, troi pryder yn symptomau corfforol, honiadau ffug o ymosodiad corfforol neu rywiol neu ddiwylliant o gosb gorfforol.
- Amgylchedd peryglus yn y cartref, gan gynnwys methu â defnyddio offer diogelwch yn y cartref; perygl o ganlyniad i anifeiliaid.
- Amgylchedd y cartref mewn cyflwr gwael, e.e. cyfleusterau budr, diffyg trefniadau cysgu priodol, awyru annigonol (gan gynnwys ysmygu goddefol) a diffyg gwres digonol.
- Diffyg cyfleoedd i blant chwarae a dysgu.

22.16. Cam-drin Rhywiol

22.16.1. Mae cam-drin rhywiol yn golygu gorfodi neu hudo plentyn neu berson ifanc i gymryd rhan mewn gweithgarwch rhywiol, nad yw o reidrwydd yn cynnwys lefel uchel o drais, p'un a yw'r plentyn yn ymwybodol o beth sy'n digwydd ai peidio.

22.16.2. Gall gweithgarwch gynnwys cyffwrdd corfforol, gan gynnwys ymosodiad drwy dreiddio (er enghraifft, treisio neu gyfathrach eneuol) neu weithredoedd anhreiddiol megis mastyrbio, cusanu, rhwbio a chyffwrdd y tu allan i'r dillad.

22.16.3. Gall hefyd gynnwys gweithgarwch heb gyffwrdd, megis gwneud i blant edrych ar, neu gynhyrchu delweddau rhywiol, gwylio gweithgareddau rhywiol, annog plant i ymddwyn mewn modd rhywiol amhriodol, neu hudo plentyn i'w baratoi i gael ei gam-drin (gan gynnwys drwy'r rhyngrwyd).

22.16.4. Nid oedolion gwryw yn unig sydd yn cyflawni camdriniaeth rywiol. Gall merched hefyd gyflawni gweithredoedd o gam-drin rhywiol, yn ogystal â phlant eraill.

22.17. Cam-drin Rhywiol - Dangosyddion yn y Plentyn - Ymddangosiad Corfforol

- Heintiau wrinol, gwaedu neu ddolur yn ardaloedd yr organau cenhedlu neu'r anws
- Poen rheolaidd wrth basio wrin neu garthion
- Gwaed ar ddillad isaf
- Heintiau a drosglwyddir yn rhywiol
- Dolur yn y fagina neu waedu
- Beichiogrwydd mewn merch iau lle nad yw'r tad wedi'i ddatgelu a/neu lle mae cyfrinachedd neu amwysedd ynghylch pwy yw'r tad
- Symptomau corfforol megis anafiadau i ardal yr organau cenhedlu neu'r anws, cleisio ar y pen-ôl, yr abdomen a'r cluniau, clefyd a drosglwyddir yn rhywiol, presenoldeb semen ar y fagina, anws, organau cenhedlu allanol neu ddillad

22.18. Cam-drin Rhywiol - Dangosyddion yn y Plentyn – Ymddangosiad Emosiynol / Ymddygiadol

- Yn gwneud datgeliad.
- Dangos gwybodaeth neu ymddygiad rhywiol sy'n amhriodol i'w oedran/cam datblygu, neu sy'n anarferol o ddi-gêl
- Newidiadau anesboniadwy mewn ymddygiad, megis dod yn ymosodol neu'n encilgar
- Hunan-niweidio, e.e. anhwylderau bwyta, hunan-anffurfio a cheisio cyflawni hunanladdiad
- Hunanddelwedd wael, hunan-niweidio, hunan-gasineb
- Amharod i ddadwisgo ar gyfer Addysg Gorfforol
- Rhedeg oddi cartref
- Ddim yn talu sylw neu ganolbwyntio'n dda (yn ei fyd bach ei hun)
- Newidiadau sydyn mewn arferion gwaith ysgol, dechrau chwarae triwant
- Dod yn encilgar, wedi ei ynysu neu yn poeni'n ormodol
- Ymddygiad rhywioledig amhriodol
- Yn destun cam-fanteisio'n rhywiol neu ddewis diwahân o bartneriaid rhywiol
- Gwlychu neu ymddygiadau eraill sy'n gam yn ôl, e.e. sugno bawd
- Tynnu lluniau rhywiol di-gêl
- Iselder

22.19. Cam-drin Rhywiol - Dangosyddion yn y Rhieni

- Sylwadau a wneir gan y rhiant/gofalwr am y plentyn
- Diffyg ffiniau rhywiol
- Anawsterau neu wendidau rhianta ehangach
- Ymddygiad o feithrin perthynas amhriodol
- Rhiant yn droseddwr rhyw

22.20. Cam-drin Rhywiol - Dangosyddion yn y Teulu/Amgylchedd

- Wedi eu gwthio i'r cyrion neu wedi eu hynysu gan y gymuned.

- Hanes o iechyd meddwl, camddefnyddio alcohol neu gyffuriau neu drais yn y cartref.
- Hanes o farwolaeth anesboniadwy, salwch neu nifer o lawdriniaethau yn achos y rhieni a/neu frodyr a chwiorydd y teulu.
- Hanes o gam-drin yn ystod plentyndod, hunan niweidio, troi pryder yn symptomau corfforol, honiadau ffug o ymosodiad corfforol neu rywiol neu ddiwylliant o gosb gorfforol
- Aelod o'r teulu yn droseddwr rhyw

Nid yw'r rhestr hon yn un gyflawn. Am ddealltwriaeth lawnach a dyfnach o ddangosyddion niwed, cyfeiriwch at Weithdrefnau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan 2008 mewn perthynas ag:

Adnabod y perygl o niwed i blentyn heb ei eni	Tudalen 170
Cam-drin plant ag anabledd	Tudalen 173
Cam-fanteisio'n rhywiol ar blant	Tudalen 174
Plant sy'n arddangos ymddygiad rhywiol niweidiol	Tudalen 178
Tramgwyddwr Plant	Tudalen 179
Plant ar eu Pen eu Hunain yn Ceisio Lloches	Tudalen 182
Diogelu a Hyrwyddo Lles Pobl Ifanc sy'n cael Rhyw - Protocol	Tudalen 216
Diogelu Plant rhag Trais drwy Dechnoleg Gwybodaeth	Tudalen 226

23. Atodiad D - Plentyn yn Datgelu am Blentyn Arall

23.1. Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019

23.1.1. Beth i'w wneud os bydd Plentyn yn dweud wrthych ei fod ef/hi neu berson ifanc arall yn cael ei gam-drin?

- Dangoswch i'r plentyn eich bod wedi clywed yr hyn y mae'n ei ddweud, a’ch bod yn cymryd ei honiadau o ddifrif
- Anogwch y plentyn i siarad, ond peidiwch ag ysgogi na gofyn cwestiynau arweiniol. Peidiwch â thorri ar draws pan fydd y plentyn yn cofio digwyddiadau o bwys. Peidiwch â gwneud i'r plentyn ailadrodd ei hanes
- Esboniwch pa gamau y bydd rhaid i chi eu cymryd, mewn ffordd sy'n briodol i oedran a dealltwriaeth y plentyn
- Peidiwch ag addo cadw'r hyn a ddywedwyd wrthych yn gyfrinach, gan fod gennych gyfrifoldeb i ddatgelu gwybodaeth i'r rhai sydd angen gwybod. Nid yw rhoi gwybod am bryderon yn bradychu ymddiriedaeth
- Ysgrifennwch yr hyn a ddywedwyd wrthych cyn gynted ag y gallwch chi, a dim hwyrach na 24 awr wedyn, gan ddefnyddio’r union eiriau os yn bosibl
- Cofnodwch a rhowch wybod am eich pryderon i'r Swyddog Diogelu Dynodedig. Peidiwch ag oedi.
- Gofynnwch i'r Swyddog Diogelu Dynodedig pa gamau y mae'n bwriadu eu cymryd a chofnodwch yr ymateb. Os nad ydych yn fodlon â’r camau a gaiff eu cymryd, ymgynghorwch â'r Gwasanaethau Cymdeithasol
- Peidiwch â phoeni y gallech fod wedi gwneud camgymeriad. Byddwch bob amser yn cael eich cymryd o ddifrif gan y gwasanaethau cymdeithasol. Mae'n well eich bod wedi trafod y mater gyda rhywun sydd â'r profiad a'r cyfrifoldeb i wneud asesiad
- Peidiwch â herio'r camdriniwr honedig (a all fod yn berson ifanc ei hun)
- Gwnewch nodyn ysgrifenedig (Gweler y daflen ar wahân) gan gynnwys yr hyn a wnaethoch a'r ymateb a gawsoch, e.e. gan y Swyddog Diogelu Dynodedig, a chofnodwch unrhyw ystyriaethau, penderfyniadau a chamau gweithredu dilynol y gallwch eu cymryd
- Adolygwch unrhyw gamau a gymrwyd – **COFNODWCH, RHOWCH WYBOD AC ADOLYGWCH**

23.1.2. Dylai arsylwadau ffeithiol gynnwys sylwadau'r plentyn air am air:

23.2. Sylwadau'r Plentyn

23.2.1. Beth oedden nhw'n ei ddweud mewn gwirionedd, dyfynnwch eu geiriau, peidiwch â rhoi seren yn hytrach na rhegfeydd neu eiriau anodd. Defnyddiwch eiriau gwirioneddol os y gallwch eu cofio neu nodwch mai geiriau tebyg a ddefnyddiwyd a'ch bod yn dweud yn fras

23.3. Sefyllfa a Thasg

23.3.1. Ble'r oedd y digwyddiad, beth oedd y plentyn i fod yn ei wneud, a oedd hyn yn dasg/sefyllfa arferol i'r plentyn fod ynddo, a oedd hyn yn rhywbeth na fyddai'r plentyn wedi cael profiad ohono o'r blaen. A roddwyd cyfarwyddiadau clir?

23.4. Eraill yn Bresennol

23.4.1. Faint o blant eraill a oedd yn bresennol, a oedd unrhyw rai yn gysylltiedig, beth oedd eu cyfraniad i'r digwyddiad?

23.5. Ffactorau Amgylcheddol

23.5.1. A oedd unrhyw beth am amgylchedd corfforol y plentyn a oedd yn effeithio ar eu hymddygiad?

23.6. Oedolion Eraill yn Bresennol

23.6.1. A oes angen i chi groesgyfeirio eich cyfrif am y digwyddiad gydag unrhyw un arall?

23.7. Sylwadau'r Oedolyn

23.7.1. Pa eiriau a ddywedwyd wrth y plentyn mewn gwirionedd ar ddiwedd y digwyddiad?

23.8. Cofnod Ysgrifenedig

23.8.1. Cofnodwch Amser, Diwrnod a Lleoliad y digwyddiad, unrhyw ddatgeliad a'r amser y gwnaed y nodiadau. Rhaid i gofnodion fod yn:

- **Amserol**
  Cyn gynted ag y bo modd ac o fewn yr un diwrnod gwaith, ac os yw'n bryder neu'n atgyfeiriad yn ymwneud ag amddiffyn plant cyn gynted ag sy'n ymarferol bosibl.
- **Ffeithiol**
  Peidiwch â chofnodi eich barn - dychmygwch eich bod yn gamera fideo sy'n gwylio'r digwyddiad, ac ysgrifennwch naratif sy'n ddisgrifiadol ond nid yn rhy gymhleth.

23.9. Casgliad o ran y Digwyddiad

23.9.1. Sut y daeth y mater i ben, sut oedd ymddygiad y plentyn ar ddiwedd ac ar ôl y digwyddiad? Disgrifiwch eich gweithredoedd dilynol, e.e. rhoi gwybod i'r Arweinydd Diogelu Dynodedig a rhoi'r nodiadau am y digwyddiad i'r unigolyn hwn. Lle y bo'n briodol, darparwch resymeg dros eich penderfyniad.

23.9.2. **Sylwer:** Ni fydd pob eitem uchod yn berthnasol i bob cofnod, byddwch yn ymwybodol o'r penawdau a chofnodwch yr wybodaeth sydd ar gael, peidiwch â theimlo rheidrwydd i 'roi tic ym mhob blwch'

24. Atodiad E – Camau i'w cymryd pan fo bwriad i siarad â phlentyn i weld p'run ai a oes yna bryder yn bodoli yn ymwneud ag amddiffyn plant

24.1. Yn amodol ar unrhyw fynegiant barn gan Lywodraeth Cymru mewn canllawiau diwygiedig, cynghorir yr Arweinydd Diogelu Dynodedig i gymryd y camau dilynol pan ddylid siarad â phlentyn er mwyn penderfynu os oes pryder yn bodoli yn ymwneud ag amddiffyn plant:

- Dylid cynnig y cyfle i'r plentyn gael cefnogaeth gan oedolyn o'u dewis yn y cyfarfod ("Yr Oedolyn sy'n Gwmni"), boed yn aelod o staff yr ysgol neu'n rhiant neu'n berthynas arall.
- Dylid parchu dymuniad y plentyn fel arfer os yw'n ymarferol i gydymffurfio â'u dymuniad (neu oni bai bod yr oedolyn a enwir yn rhan mewn rhyw ffordd o'r pryder sy'n cael ei ymchwilio). Os nad oes modd caniatáu i'r oedolyn hwnnw fod yn bresennol, dylid gofyn i'r plentyn enwebu oedolyn arall. Os nad yw'r plentyn yn teimlo y gall ddewis, dylai'r Arweinydd Diogelu Dynodedig awgrymu rhywun priodol.
- Fel y nodwyd uchod, dylid hysbysu'r Oedolyn sy'n Gwmni o bwrpas y cyfarfod ymlaen llaw a rhoi cyfle iddynt drafod y materion gyda'r disgybl. Dylai'r Oedolyn sy'n Gwmni egluro ei fod ef / bod hi yno i gefnogi a chynghori'r disgybl, ond ni ddylent addo y bydd y trafodaethau rhyngddynt hwy â'r disgybl yn cael eu cadw'n gyfrinachol, gan efallai y bydd amgylchiadau lle bydd yr Oedolyn sy'n Gwmni yn cael gwybod am faterion y mae'n rhaid eu hadrodd i'r Gwasanaethau Amddiffyn Plant, y Gwasanaethau Cymdeithasol neu'r Heddlu.
- Dylid hysbysu'r Oedolyn sy'n Gwmni na ddylai ef / hi oedi cyn ymyrryd ar ran y disgybl os ystyrir bod unrhyw agwedd o'r cyfarfod yn amhriodol.
- Dylai'r Oedolyn sy'n Gwmni siarad â'r disgybl ar ôl y cyfarfod er mwyn ceisio darparu sicrwydd a chefnogaeth.

25. Atodiad F – Camau i'w cymryd wrth gyfarfod person ifanc i ganfod a yw'r protocol Ymddygiad Rhywiol Niweidiol yn berthnasol neu a oes yna berthynas rywiol sy’n peri risg o niwed iddynt

25.1. Yn amodol ar unrhyw fynegiant barn gan Lywodraeth Cymru mewn canllawiau diwygiedig, cynghorir yr Arweinydd Diogelu Dynodedig i gymryd y camau canlynol wrth siarad â pherson ifanc mewn cyd-destun diogelu ac amddiffyn plant:

- Mae’n rhaid ystyried a yw’r cyfarfod yn briodol o dan y canllawiau perthnasol a beth yw amcan y cyfarfod.
- Mae angen ystyried a yw’r disgybl yn debygol o fod yn agored i niwed a dylid nodi unrhyw anghenion cefnogaeth penodol.
- Dylid ystyried nifer yr oedolion sy’n bresennol yn y cyfarfod a phwy ydynt, a dylid ystyried a yw eu presenoldeb yn angenrheidiol.
- Dylid rhoi ystyriaeth i sicrhau bod lleoliad y cyfarfod yn darparu digon o breifatrwydd a chyfrinachedd.
- Cyn i’r cyfarfod ddechrau, dylid hysbysu’r disgybl a’r Oedolyn sy’n Gwmni o bwrpas y cyfarfod a rhoi cyfle i’r disgybl siarad â’r Oedolyn sy’n Gwmni cyn i’r cyfarfod ddechrau. Dylid dweud wrth y disgybl y gallant siarad gyda’r Oedolyn sy’n Gwmni ar unrhyw adeg.
- Dylid gofyn i’r disgybl am y materion dan sylw mewn modd sensitif a’u gwahodd i gyflwyno eu safbwynt. Ni ddylid rhoi unrhyw bwysau arnynt i wneud hynny.
- Os daw’n amlwg ar unrhyw adeg bod angen cyflwyno atgyfeiriad ffurfiol i’r gwasanaethau cymdeithasol neu’r heddlu, mae’n rhaid i’r cyfarfod ddod i ben.
- Efallai y bydd angen rhoi cyngor i’r disgybl ynglŷn â sut i ymddwyn yn y dyfodol. Dylid rhoi cyngor o’r fath mewn modd sensitif ac anfeirniadol.
- Dylid gorffen y cyfarfod trwy roi sicrwydd i’r disgybl.

25.2. Dylai’r Arweinydd Diogelu Dynodedig gadw cofnod llawn o’r cyfarfod.

26. Atodiad G - Cofnod Contractwyr / Ymwelwyr Dyddiol

26.1. Gwybodaeth ddiogelu wedi'i rhoi i'r holl Gontractwyr ac enwau'r contractwyr wedi ei dderbyn.

<table>
<tr><td colspan="9">Logo'r Ysgol</td></tr>
<tr><td colspan="9">Cofnod Contractwyr Dyddiol</td></tr>
<tr><th>Dyddiad</th><th>Amser Cyrraedd</th><th>Amser Gadael</th><th>Enw</th><th>Cwmni</th><th>Rheswm dros yr Ymweliad</th><th>Gwybodaeth AP wedi ei roi</th><th colspan="2">Asesiad Risg</th></tr>
<tr><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td>Rhif GDG dilys</td><td></td></tr>
<tr><td>Yng nghwmni rhywun ar y safle</td><td></td></tr>
<tr><td>Ddim mewn ardaloedd lle bydd disgyblion ar eu pen eu hunain</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td rowspan="3"></td><td>Rhif GDG dilys</td><td></td></tr>
<tr><td>Yng nghwmni rhywun ar y safle</td><td></td></tr>
<tr><td>Ddim mewn ardaloedd lle bydd disgyblion ar eu pen eu hunain</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2"></td><td rowspan="2"></td><td rowspan="2"></td><td rowspan="2"></td><td rowspan="2"></td><td rowspan="2"></td><td rowspan="2"></td><td>Rhif GDG dilys</td><td></td></tr>
<tr><td>Yng nghwmni rhywun ar y safle</td><td></td></tr>
</table>

Logo'r Ysgol								
Cofnod Contractwyr Dyddiol								
Dyddiad	**Amser Cyrraedd**	**Amser Gadael**	**Enw**	**Cwmni**	**Rheswm dros yr Ymweliad**	**Gwybodaeth AP wedi ei roi**	**Asesiad Risg**	
							Rhif GDG dilys	
							Yng nghwmni rhywun ar y safle	
							Ddim mewn ardaloedd lle bydd disgyblion ar eu pen eu hunain	
							Rhif GDG dilys	
							Yng nghwmni rhywun ar y safle	
							Ddim mewn ardaloedd lle bydd disgyblion ar eu pen eu hunain	
							Ddim mewn ardaloedd lle bydd disgyblion ar eu pen eu hunain	

27. Atodiad H – Rhannu Gwybodaeth

27.1. Rhannu gwybodaeth

27.2. 7 Rheol Aur ar gyfer Rhannu Gwybodaeth

1. Cofiwch nad yw’r Ddeddf Diogelu Data yn rhwystr rhag rhannu gwybodaeth, ond mae’n darparu fframwaith i sicrhau fod gwybodaeth bersonol ynghylch pobl sy'n fyw yn cael ei rhannu'n briodol.
2. Byddwch yn agored ac yn onest o’r dechrau gyda'r unigolyn (a/neu ei deulu, lle bo hynny'n briodol) ynglŷn â pham, beth, sut a gyda phwy y bydd neu y gallai’r wybodaeth gael ei rhannu. Gofynnwch iddynt gytuno i hynny, oni bai ei bod yn anniogel neu'n amhriodol i wneud hynny.
3. Gofynnwch am gyngor os oes gennych unrhyw amheuaeth heb ddatgelu, pan fo’n bosibl, pwy yw’r unigolyn.
4. Rhannwch gyda chydsyniad lle bo’n briodol a, lle bo modd, parchwch ddymuniadau’r rhai hynny nad ydynt yn cydsynio i rannu gwybodaeth gyfrinachol. Mae’n bosibl o hyd i chi rannu gwybodaeth heb gydsyniad os, yn eich barn chi, y gellir diystyru’r diffyg cydsyniad er budd y cyhoedd. Bydd angen i chi seilio eich barn ar ffeithiau’r achos.
5. Ystyriwch ddiogelwch a lles: Seiliwch eich penderfyniadau yn ymwneud â rhannu gwybodaeth ar ystyriaethau diogelwch a lles yr unigolyn a phobl eraill y gallai eu gweithredoedd effeithio arnynt.
6. Angenrheidiol, cymesur, perthnasol, cywir, amserol a diogel: Sicrhewch fod y wybodaeth rydych yn ei rhannu yn angenrheidiol at y diben o’i rhannu, ei bod yn cael ei rhannu â'r bobl hynny sydd ei hangen yn unig, ei bod yn gywir ac yn gyfredol, yn cael ei rhannu mewn modd amserol, ac yn cael ei rhannu’n ddiogel.
7. Cadwch gofnod o'ch penderfyniad a'r rhesymau drosto – p’run ai yw i rannu gwybodaeth ai peidio. Os byddwch yn penderfynu rhannu, yna cofnodwch yr hyn rydych wedi ei rannu, gyda phwy ac at ba ddiben.

28. Atodiad I – Y Broses ar gyfer holl Staff y Gwasanaeth Addysg

28.1. Diogelu – Rhoi Gwybod am Bryderon Diogelu, y Broses i'w dilyn gan holl Staff y Gwasanaeth Addysg

28.1.1. **Adran** 1: Pan fyddwch yn pryderu ynglŷn â 'phlentyn' pan yn gweithio mewn ysgol yn Sir Ddinbych, mae'n rhaid i'r staff roi gwybod am eu pryder i Arweinydd Diogelu Dynodedig yr Ysgol ar unwaith i gael cyngor ac o bosib bydd camau yn cael eu cymryd ac atgyfeirio yn digwydd i'r Gwasanaethau Plant.

Dylai'r holl staff wybod pwy yw'r Arweinydd Diogelu Dynodedig cyfredol yn yr ysgolion yr ydych yn eu cefnogi.

Dylid adrodd eich pryderon i'ch Arweinydd Tîm / Rheolwr hefyd pan fydd camau gweithredu yn cael eu cymryd i atgyfeirio achos (dylid cofnodi gohebiaeth drwy e-bost).

28.1.2. **Adran 2**: Pan fydd staff canolog yn dod yn ymwybodol o bryder ynglŷn â phlentyn y tu allan i'r ysgol h.y. ymweliad i'r cartref, gwaith asiantaeth ar y cyd, gwaith darparwr allanol, dylid rhoi gwybod i'ch Arweinydd Tîm / Rheolwr am y pryderon hyn ar unwaith a heb oedi. Yn absenoldeb eich Arweinydd Tîm / Rheolwr, mae'n rhaid i chi roi gwybod i un o'r swyddogion canlynol am eich pryderon

Personél Diogelu	Manylion Cyswllt
Swyddog Diogelu'r Gwasanaethau Addysg:	Mr Wayne Wheatley wayne.wheatley@denbighshire.gov.uk **01824 708064**
Y Gwasanaeth Cefnogi Ymddygiad / Unedau Cyfeirio Disgyblion, Pennaeth	Nicola Roberts nicola.roberts@sirddinbych.gov.uk **01824 708064**
Rheolwyr Addysg	Mari Gaskell mari.gaskell@denbighshire.gov.uk **01824 708064**

29. Atodiad J – Strategaeth Hyfforddiant Diogelu Addysg

Cyngor Sir Ddinbych

Strategaeth Hyfforddiant Diogelu Addysg

Strategaeth ar gyfer darparu Hyfforddiant, Cefnogaeth a Chyngor gan y Swyddog Diogelu Addysg i Ysgolion a'r Gwasanaethau Addysg

Medi 2020 – Gorffennaf 2021

Cynnwys

1. Cyflwyniad

2. Cyd-destun a Chanllawiau Cenedlaethol

- Hyfforddiant
- Cyngor a Chefnogaeth
- Gwerthuso ac Effeithiolrwydd

3. Hyfforddiant

- Darparu hyfforddiant ar gyfer Staff Ysgol
- Darparu hyfforddiant ar gyfer Staff y Gwasanaeth Addysg
- Cyngor a Chefnogaeth
- Gwerthuso ac Effeithiolrwydd

4. Cynllunio ar gyfer y dyfodol

- Hyfforddiant
- Cyngor a Chefnogaeth
- Gwerthuso ac Effeithiolrwydd

1. Cyflwyniad

Pwrpas y strategaeth hon yw darparu fframwaith ar gyfer gwasanaethau hyfforddiant, cefnogaeth a chyngor diogelu ar gyfer ysgolion a gwasanaethau addysg yn Sir Ddinbych. Pennir hyn gan y fframwaith gyfreithiol a'r canllawiau statudol, amcanion cynllun busnes Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru ac yn unol â chylch Gorchwyl BDGC.

Mae'r arferion Diogelu Plant a Recriwtio Mwy Diogel yn nodi fod gan yr Awdurdod Lleol ddyletswydd i ddarparu cefnogaeth sy'n sicrhau bod ysgolion yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau ar gyfer diogelu plant, monitro eu perfformiad, darparu hyfforddiant priodol, llunio polisïau a gweithdrefnau enghreifftiol, darparu cyngor a chefnogaeth, a hwyluso cysylltiadau a chydweithio gydag asiantaethau statudol eraill a gwasanaethau anstatudol.

Yn Sir Ddinbych mae'r gefnogaeth yn cael ei darparu gan y Swyddog Diogelu Addysg a gyflogir gan Addysg a chanolbwyntir yn bennaf ar gadw plant yn ddiogel trwy gyfrannu at:

Greu a chynnal amgylchedd dysgu diogel ar gyfer plant a phobl ifanc

Nodi lle y ceir pryderon ynghylch lles plant a chymryd y camau i ddelio â nhw, lle bo'n briodol, mewn partneriaeth gydag asiantaethau eraill, a

Datblygu dealltwriaeth, ymwybyddiaeth a gwytnwch plant trwy'r cwricwlwm.

2. Cyd-destun a Chanllawiau Cenedlaethol

Hyfforddiant

Mae adran 175 Deddf Addysg 2002 ar gyfer ysgolion a gynhelir yn nodi

"Y dylai Awdurdodau Addysg Lleol a chyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir a cholegau Addysg Bellach wneud trefniadau i sicrhau bod eu swyddogaethau yn cael eu cyflawni gyda'r diben o ddiogelu a hyrwyddo lles plant"

Cadw Dysgwyr yn Ddiogel 283/2022: gweithredu ei bwerau dan adran 175 o Ddeddf Addysg 2002.

"Mae pawb yn y gwasanaeth addysg yn rhannu amcan i gynorthwyo i gadw plant a phobl ifanc yn ddiogel drwy gyfrannu at:

Ddarparu amgylchedd diogel ar gyfer plant a phobl ifanc i ddysgu mewn lleoliadau addysg, a

Nodi plant a phobl ifanc sy'n dioddef neu'n debygol o ddioddef niwed sylweddol a chymryd camau priodol gyda'r nod o sicrhau eu bod yn ddiogel yn y cartref ac mewn lleoliad addysg".

Er mwyn galluogi staff i gyflawni'r gofynion uchod mae'r canllawiau yn egluro'r disgwyliadau o ran hyfforddiant ar gyfer staff ysgolion. Dylai'r holl staff sy'n gweithio gyda phlant mewn ysgolion a llywodraethwyr ysgolion, ymgymryd â hyfforddiant diogelu plant fydd yn eu galluogi i gyflawni eu cyfrifoldebau o ran diogelu plant yn effeithiol a dylai bod hyfforddiant atgoffa priodol hefyd ar gael i sicrhau fod gwybodaeth a sgiliau'r staff yn gyfredol. Dylai bod y staff hyn yn derbyn hyfforddiant atgoffa bob blwyddyn.

Mae'n rhaid i'r hyfforddiant diogelu hwn fynd y tu hwnt i bresenoldeb staff mewn sesiynau hyfforddi a drefnwyd gan ysgolion yn y dyfodol i sefyllfa sy'n galluogi'r gwasanaeth addysg ac ysgolion yn Sir Ddinbych i asesu eu staff drwy raglenni hyfforddi cynhwysfawr sy'n cynnig gwerthusiad o ddealltwriaeth staff. Bydd yr hyfforddiant hwn yn sicrhau bod y gwasanaeth addysg ac ysgolion yn diwallu eu dyletswyddau i ddiogelu a hyrwyddo lles plant. (Adran 175) o Ddeddf Addysg 2002.

Mae'r ysgolion hefyd yn cyfrannu drwy'r cwricwlwm drwy ddatblygu dealltwriaeth, ymwybyddiaeth a gwytnwch y plant. Mae Estyn yn arolygu i ba raddau y mae'r ysgolion yn cyflawni eu cyfrifoldebau diogelu. Mewn ysgolion mae pa mor effeithiol yr hyrwyddir diogelu'r dysgwyr yn raddfa gyfyngol ar effeithiolrwydd cyffredinol. Mae creu amgylchedd dysgu diogel yn golygu bod â threfniadau effeithiol ar waith i fynd i'r afael ag amrediad o faterion.

Mae'r rhain yn cynnwys y trefniadau gofal a diogelu, iechyd a diogelwch disgyblion, bwlio, diogelwch yr ysgol, ymdrin â chyffuriau a chamddefnyddio sylweddau a darparu'r cyfle i blant drafod eu pryderon gyda staff sydd wedi eu hyfforddi'n dda sy'n deall yr agenda diogelu.

Cyngor a Chefnogaeth

Cadw Dysgwyr yn Ddiogel 283/2022 - Mae cylchlythyr cyfredol canllawiau Cadw Dysgwyr yn Ddiogel Llywodraeth Cymru yn nodi y dylai'r Awdurdod Lleol sicrhau darpariaeth:

- Polisïau a Gweithdrefnau Enghreifftiol
- Cyngor a chefnogaeth ynglŷn â diogelu
- Hwyluso cysylltiadau a chydweithrediad rhwng asiantaethau
- Cyngor a chefnogaeth ar gyfer staff dynodedig sy'n ymdrin ag achosion unigol
- Staff sy'n gallu gweithredu drwy ddefnyddio 'barn broffesiynol' i ddatrys unrhyw anawsterau
- Cefnogaeth ar gyfer y rhai gyda chyfrifoldeb arweiniol dynodedig ar gyfer "diogelu" ac annog a meithrin dealltwriaeth dda a pherthynas waith rhyngddynt hwy, gweithwyr cymdeithasol gwasanaethau plant, a staff mewn asiantaethau eraill sy'n ymwneud â diogelu plant er mwyn datblygu gwaith partneriaeth effeithiol

Gwerthuso ac Effeithiolrwydd

Mae Cadw Dysgwyr yn Ddiogel 283/2022 yn nodi: -

"Dylai'r awdurdod lleol fonitro cydymffurfiaeth ysgolion a gynhelir â'r canllawiau hyn, yn arbennig o ran bodolaeth a gweithrediad polisïau a gweithdrefnau priodol a hyfforddiant staff, gan gynnwys yr unigolyn uwch gyda chyfrifoldeb dynodedig ar gyfer diogelu. Dwyn unrhyw ddiffygion i sylw corff llywodraethu'r ysgol a'u cynghori ynglŷn â'r camau sydd eu hangen i'w datrys".

"Gweithio i sicrhau bod sefydliadau sy'n gweithio neu'n cael cyswllt â phlant yn gweithredu arferion recriwtio ac adnoddau dynol sy'n ystyried yr angen i ddiogelu a hyrwyddo lles plant".

3. Hyfforddiant

Hyfforddiant Ar Gyfer Holl Staff yr Ysgol

Ar-lein

Y dewis ar gael i ysgolion o fis Medi 2022 yw:

- HWB Llywodraeth Cymru (ar-lein) modiwlau hyfforddiant Diogelu:
    - Cadw Dysgwyr yn Ddiogel – Modiwl 1
    - Cadw Dysgwyr yn Ddiogel – Modiwl 2
    - Cadw Dysgwyr yn Ddiogel – Modiwl 3

Mae'n rhaid i'r hyfforddiant hwn gael ei weithredu ar draws grŵp staff yr ysgol gyfan a hynny yn flynyddol.

Mae'r rhaglenni hyfforddi yn seiliedig ar fodiwlau gydag asesiad wedi'i sgorio o ddealltwriaeth staff ar ddiwedd yr hyfforddiant.

Mae'n rhaid i'r holl staff gael marc pasio o 75% neu fwy ar raglenni HWB i gwblhau'r Hyfforddiant yn llwyddiannus. Bydd y wybodaeth hon yn ffurfio rhan o'r gwerthusiad y bydd tîm rheoli'r ysgol yn gallu ei weld a gweithredu arno os gwelir bod angen rhagor o hyfforddiant ar staff unigol.

Mae'n bosibl y bydd angen i staff nad ydynt yn llwyddo yn yr asesiad:

- Gwblhau'r rhaglen hyfforddi am yr eildro.
- Gwblhau modiwlau penodol yn unig.
- Bydd angen hyfforddiant penodol wedi'i ddarparu gan yr ysgolion ar y rhaglen hyfforddi e.e. cefnogaeth 1 i 1 / anghenion hyfforddi grŵp.
- Bydd angen atgyfeiriad i AD os na all aelod unigol o staff basio'r gofyniad hyfforddi statudol ar gyfer y swydd.

Darpariaeth Hyfforddiant Diogelu at Gyfer Staff Ysgol a Llywodraethwyr:

Cwrs:	Grŵp Targed:	Dull o Ddarparu:	Darparwyd gan:	Amlder Angenrheidiol a/neu hyd
Hyfforddiant Ymwybyddiaeth o Ddiogelu Sylfaenol a Chyfrifoldebau staff unigol	Grŵp staff cyfan Staff newydd a Gwirfoddolwyr	Rhaglen Hwb Llywodraeth Cymru sy'n cynnwys asesiad a thystysgrif	Hwb Llywodraeth Cymru Darparwr allanol sydd wedi ei gymeradwyo	Blynyddol Sefydlu staff a gwirfoddolwyr newydd

			ar gyfer ysgolion	
Hyfforddiant Penodol ar gyfer Arweinwyr Diogelu Dynodedig a Phenaethiaid	Arweinwyr Diogelu Dynodedig	Hyfforddiant Timau Ar-lein Arweinydd Diogelu Dynodedig Barnardos	Hyfforddiant Barnardos neu ddarparwr wedi ei gymeradwyo	Blynyddol ac yn ystod cwrs cyflwyno deiliaid swyddi newydd drwy fynediad agored i hyfforddiant ar-lein
Llywodraethwr Ysgol â chyfrifoldeb penodol am Ddiogelu	Llywodraethwyr Penodol Y Corff Llywodraethu Cyfan (Dewisol)	Hwb Llywodraeth Cymru rhaglen e-ddysgu i gynnwys asesiad a thystysgrif Hyfforddiant wedi'i deilwra'n arbennig / gweithdai	Addysgofal neu Hwb Awdurdod Lleol	Dwywaith y flwyddyn Sefydlu staff a gwirfoddolwyr newydd Yn ôl yr angen
Hyfforddiant wedi'i deilwra'n arbennig ar faterion penodol y gwnaed cais amdanynt gan glystyrau, adolygiadau Estyn ac	Ysgolion a nodwyd	Darperir drwy Gwrs a Ddysgir neu drwy gomisiynu Cefnogaeth ychwanegol fel sy'n briodol	Y Swyddog Diogelu	I'w gadarnhau yn seiliedig ar Ddadansoddiad o Anghenion Hyfforddi

archwiliadau diogelu				
Cwrs Sefydlu Athrawon Newydd Gymhwyso Codi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd diogelu	Athrawon Newydd Gymhwyso	Sesiwn Ymwybyddiaeth Hyfforddiant Diogelu (Microsoft Teams)	Y Swyddog Diogelu	Awr
Hyfforddiant ar faterion penodol	Arweinwyr Diogelu Dynodedig Ysgolion	Gweithdai Adolygu Achos ac Ymdriniaeth Dysgu Sut i Weithredu	Y Swyddog Diogelu Uned Ddiogelu'r Gwasanaethau Plant	I'w gadarnhau
Offer archwilio Diogelu Ysgolion	Timau rheoli ysgolion	Cefnogi dadansoddiad o anghenion hyfforddi staff	Y Swyddog Diogelu	Yn flynyddol

Darparu hyfforddiant ar gyfer Staff y Gwasanaeth Addysg

Hyfforddiant ymwybyddiaeth o Ddiogelu Sylfaenol a chyfrifoldebau unigol	Staff y Gwasanaeth Addysg	Rhaglen e-ddysgu gydag asesiad a thystysgrif	Hwb Llywodraeth Cymru	Blynyddol Sefydlu staff newydd

Diogelu ar gyfer Rheolwyr / Arweinwyr Tîm Penaethiaid sydd newydd eu penodi	Timau Rheoli'r Gwasanaethau Plant a'r Gwasanaethau Addysg	Cwrs undydd Lefel 3. (Cwrs undydd Arweinyddiaeth Diogelu)	Hyfforddiant neu ddarparwr wedi ei gymeradwyo	Blynyddol ac yn ystod cwrs cyflwyno deiliaid swyddi newydd drwy gwrs mynediad agored

Cyngor a Chefnogaeth

Y Dudalen Addysg ar Wefan CSDd	Yn cynnwys y wybodaeth ganlynol: Amserlen Hyfforddiant Dolenni i ddogfennau canllawiau a gweithdrefnau Polisïau enghreifftiol ar gyfer diogelu ac e-ddiogelwch Maes arfer da i rannu polisïau ac arfer mewn ysgolion Manylion cyswllt Cydlynwyr Amddiffyn Plant Archwiliad Diogelu Ysgolion Cyrsiau hyfforddi ar gael gan gynnwys diwrnodau astudio Bwrdd Diogelu Plant Gogledd Cymru Unrhyw gynadleddau a chyrsiau allanol perthnasol

	Hyfforddiant ar y cyd wedi ei gomisiynu rhwng Addysg, Ysgolion a Gwasanaethau Plant
Ymgynghoriadau Diogelu	Fe fydd y Swyddog Diogelu yn ymweld ag ysgolion cyn archwiliadau Estyn i ddarparu cefnogaeth a sicrhau fod gweithdrefnau a gwaith papur yn dilyn archwiliad yn drwyadl ac yn adlewyrchu canllawiau'r sir a chanllawiau cenedlaethol. Desg gymorth y Gwasanaeth Lles Addysg i Ysgolion Ar gael yn ddyddiol i ysgolion a'r Gwasanaethau Addysg am gyngor a phryderon yn ymwneud â chyfeirio Derbyn ac ymateb i alwadau uniongyrchol gan ysgolion a'r gwasanaethau addysg yn ymwneud ag ymholiadau diogelu neu darparu cyngor neu gyfeirio ar faterion unigol, materion diogelu neu honiad yn erbyn aelodau o staff. Cydgysylltu rhwng yr ysgol a gwasanaethau plant pan fo pryder yn ymwneud ag amddiffyn plant wedi ei godi gan ba bynnag asiantaeth i gefnogi'r ysgol i sicrhau gweithredu ar unwaith. Rhif Cyswllt y Ddesg Gymorth: - 01824 708064

Gwerthuso, Effeithiolrwydd a Chydymffurfiaeth

Archwiliad Diogelu	Adroddiad adborth archwiliad diogelu ysgolion i ysgolion yn cyfeirio at feysydd a nodwyd ar draws y sir sydd angen gwelliant neu ddadansoddiad bwlch fel rhan o gynlluniau gwella'r ysgol a'r awdurdod lleol yn ymwneud â diogelu.

4. Mae Hyfforddiant Thematig angen ei nodi ar gyfer 2022/23

Hyfforddiant

Bydd cyngor penodol yn ymwneud â chomisiynu hyfforddiant mewn ymateb i adborth cyfredol gan Benaethiaid ac Arweinwyr Diogelu Dynodedig Ysgolion mewn ysgolion yn cael eu darparu yn y meysydd canlynol.

Camfanteisio (CCE) Camfanteisio’n Droseddol ar Blant ar gyfer staff ysgol, beth mae hyn yn ei olygu i ysgolion Sir Ddinbych.

Plant yn Colli Addysg, sut allwn ni weithio gyda’n gilydd yn well i leihau risg a monitro’r achosion hyn yn defnyddio cronfa ddata plant a gollir SIMS?

Rheoli sefyllfaoedd heriol gyda rhieni (Cyfraith Teulu) sy’n effeithio ar waith dyddiol ysgolion a chysylltu gyda chyngor penodol i deuluoedd gan y gwasanaeth Swyddog Lles Addysg a'r Gwasanaethau Cyfreithiol.

Llais y Plentyn – Hyfforddiant ar gyfer staff a nodwyd sy’n mynychu cynadleddau, sy’n adolygu cyswllt dyddiol gyda chefnogaeth i blant mewn ysgolion.

Cyngor a Chefnogaeth

Byddwn yn rhagweithiol o ran defnyddio'r wybodaeth yn adroddiadau Estyn ar gyfer yr ysgolion hynny sydd â gradd is ar gyfer diogelu. Bydd hyn yn cynnwys cynnig cefnogaeth i’r ysgolion hynny gyda chynlluniau ar ôl gweithredu i fynd i’r afael â’r materion a amlygwyd yn adroddiadau arolwg yr ysgolion.

Byddwn fel rhan o ymholiadau’r ddesg gymorth gan ysgolion a’r gwasanaethau addysg, yn cofnodi’r cyngor a roddir a’r camau gweithredu a gaiff eu cymryd o’r cysylltiadau hyn.

Gwerthuso ac Effeithiolrwydd

Bydd yr archwiliad diogelu yn cael ei adolygu i adlewyrchu unrhyw newidiadau mewn canllawiau, ynghyd ag unrhyw adolygiad o ddiogelu gan ymgynghorwyr allanol a gomisiynwyd gan y gwasanaeth addysg a’r adroddiad blynyddol i Fwrdd Rhanbarthol Diogelu Plant Gogledd Cymru.

Bydd yr wybodaeth o’r archwiliad yn cael ei hychwanegu i archwiliad adran 28 a ddarperir i Fwrdd Rhanbarthol Diogelu Plant Gogledd Cymru mewn perthynas â'r holl asiantaethau sy’n gweithio gyda phlant yn Sir Ddinbych ynglŷn â’u heffeithiolrwydd o ran diogelu plant.

Effeithiolrwydd darpariaeth hyfforddiant – mae ffurflenni gwerthuso’n cael eu llenwi ar ddiwedd pob hyfforddiant a bydd yr wybodaeth yn parhau i gael ei hadolygu’n flynyddol yn ychwanegol at unrhyw ymateb uniongyrchol y gellir ei weithredu.

Mae hyn yn darparu gwybodaeth ddefnyddiol ar gyfer adolygiad parhaus y strategaeth hyfforddiant ac unrhyw newidiadau i’r cynllun hyfforddi.

Bydd yr adborth o’r ffurflenni gwerthuso’n cael eu cynnwys yn yr adroddiad blynyddol i Fwrdd Rhanbarthol Diogelu Plant Gogledd Cymru.

30. Atodiad K - Manylion Cyswllt y Porth Cefnogaeth Plant a Theuluoedd

Ymholiadau neu atgyfeiriadau yn ymwneud â phlant	Ymholiadau neu atgyfeiriadau yn ymwneud ag oedolion
Porth Cefnogaeth Plant a Theuluoedd **Ffôn: 01824 712200** **Ffacs: 01824 712233** **E-bost: cfsgateway@sirddinbych.gov.uk**	**Pwynt Mynediad Sengl ar gyfer Oedolion** **Ffôn: 0300 4561000** **Ffacs: 01824 712888** **E-bost: spoa@sirddinbych.gov.uk**

Bydd llif gwybodaeth rheolaidd rhwng y ddau dîm ynglŷn â theuluoedd diamddiffyn. Fodd bynnag, os yw ymholiad neu atgyfeiriad yn ymwneud â phlant ac oedolion yna byddai'n ddefnyddiol pe baech yn anfon copi o unrhyw e-bost i'r ddau gyfeiriad.

Bydd y tîm hwn yn gyfrifol am ymateb i'r holl geisiadau am wybodaeth a chyngor ynghyd â rheoli atgyfeiriadau sy'n cael eu hanfon sy'n gysylltiedig â phlant, pobl ifanc a'u teuluoedd. Bydd angen i unrhyw ymholiadau sy'n ymwneud ag *oedolion yn unig* gael eu cyfeirio i'r Pwynt Mynediad Sengl newydd.

Gellir canfod y manylion cyswllt ar gyfer y timau isod.

31. Atodiad L – Beth yw diogelu – cynradd

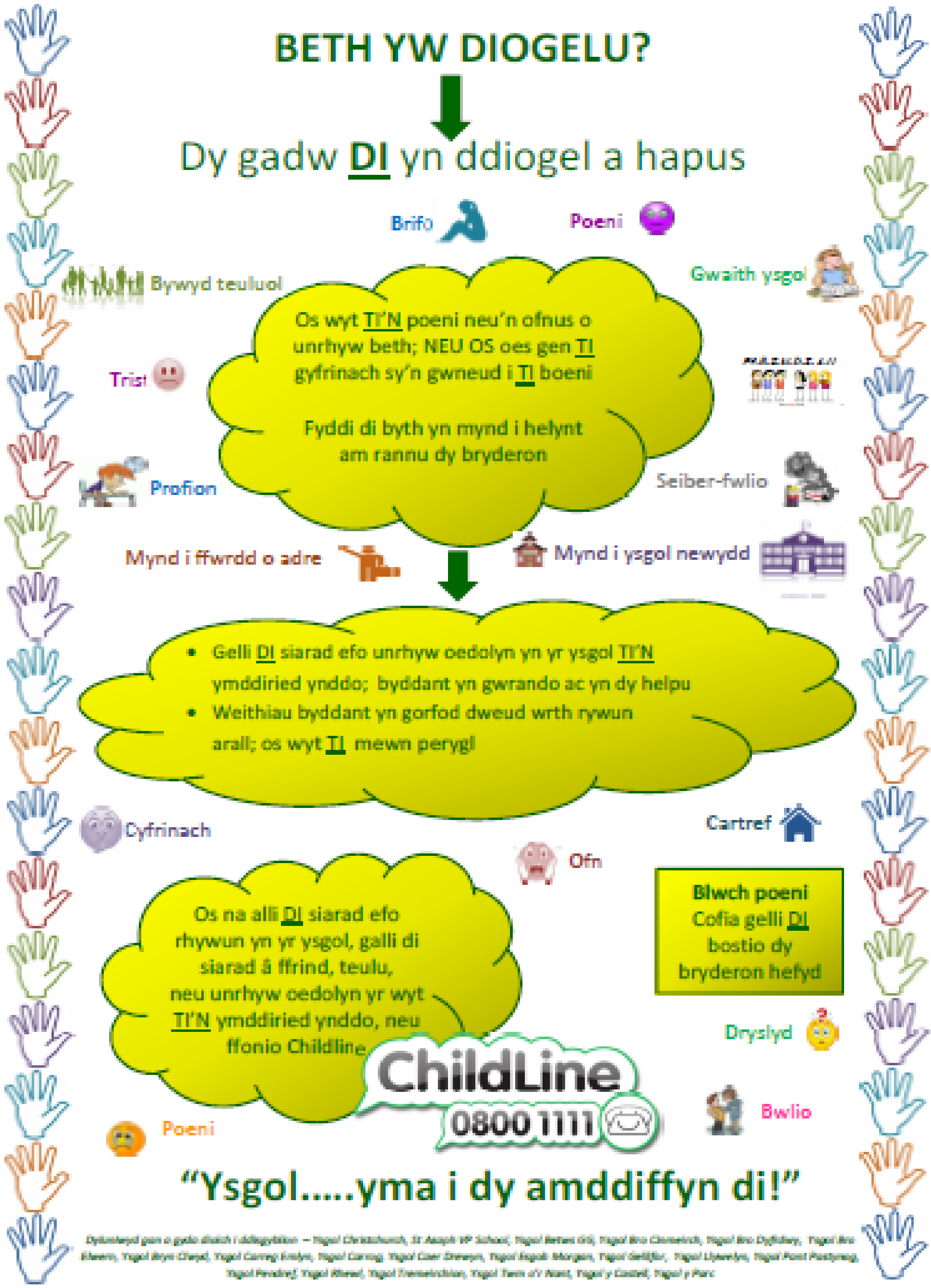

32. Atodiad M – Siart Lif Camau Diogelu